

G L A S I L O O S V O B O D I L N E F R O N T E S L O V E N I J E

Slavnostne otvoritve so se udeležili naši najvišji državni predstavniki in tuji diplomati

Veljejem je odprl predsednik mestnega ljudskega odbora Zagreba Miha Siljak, za njim pa je govoril zvezni minister za zunanjo trgovino Milentije Popović, ki je med drugim dejal:

Sprednji del ladje v gradnji

Vse, kar vidimo, so uspehi dve- in polletnega vestnega izpolnjevanja nalog našega petletnega plana. Skratka,

Za vsakim novim strojem in izdelkom tičijo velikanski napori naših konstruktorjev, mojstrov in najboljših delavcev, ki so žrtvovali dneve in noči ne le v borbi za tehnično osvojitve novega stroja ali izdelka, marveč še bolj za premaganje težav, da uresničijo nalogo tudi brez tuje pomoči in z domačim materialom, ki nam ga drugi niso hoteli dati.

Cse vse to upoštevamo, lahko mirno rečemo, da je letošnji zagrebški velesejem pravi triumf naših delovnih naporov, naše planske socialistične graditve.

pogon in osistec, varog katerega se vrtili bager. Kolektiv brodske tovarne nam pokaže tudi nov izpopolnjen model parnega cestnega valjarja, težkega

Po obsegu najvećji razstavljeni predmet v tem paviljonu pa je vodoravni parni kotel za 1,6 ton pare na uro s pregrevalcem pare in predgrejcem vode. To je doslej najvećji tip parnega kotla tovarne parnih kotlova v Zagrebu. Na drugem koncu paviljona se nanašati s svojimi najnove-

A black and white photograph of a steam-powered excavator. The machine is positioned in a snowy, industrial or construction environment. Its large, dark bucket is raised high into the air, angled towards the left. The excavator's body is dark and complex, with various pipes and mechanical components visible. A small, dark chimney or smokestack rises from the top of the machine. The ground is covered in a thick layer of snow, and the background shows dark, indistinct structures, possibly buildings or other parts of the site. The overall scene is one of heavy machinery at work in a cold, wintry setting.

Mogočni parni bager, izdelek tovarne »Dijuro Diakovič«

šimi konstrukcijami orodnih strojev kolektiva »Prvomajske« in tovarne »Ivo Lola Ribar«. Prvi nam pokaže svoje največje strožnice, rezalne in vrtilne stroje, drugi pa zračno kladivo in ekscentrične stiskalnice za 50 ton ter frikcijsko stiskalnico s 155 tonami pritiska.

Celo vrsto strojev razstavlja naša ladjedelniška industrija: ladijski parni kotel s trikratno ekspanzijo za 700 konjskih moči in velika ladijska vitla. Posebno pozornost pa zasluži podjetje aA. Rankovića na Reki, ki je skoraj neopazeno začelo izdelovati Dieslove motorje. Serijsko izdeluje take motorje za 6 do 9 konjskih moči, razstavlja pa tudi prototip večjega Dieslovega motorja za 50 konjskih moči za pogon manjših ladij in kompresorje.

Docela novo delovno območje je osvojil kolektiv tovarne avtomobilov v Mariboru, ko je začel izdelovati naprave za globinska vrtanja do 150 metrov, kakršne so potrebne za geološka raziskovanja in stroje za vbrizgavanje cementnega mleka. Ze nekaj let pa izdeluje tudi pnevmatična kladiva za naše rudarje.

Ob teh velikih strojih pa ne smemo pozabiti drobnih strojnih delov in najpreznejšega orodja, brez katerega ne bi bilo velikih strojev. Brez hrupa smo začeli izdelovati kroglične in valjaste ležaje v tovarni krogličnih ležajev v Beogradu. Skoraj na vseh področjih gradnje strojev so nam potrebni kroglični ležaji, njih izdelava pa zahteva preciznost kakor malo, katere druga stvar v strojni tehniki. Naši kovinarji obučujejo precizno orodje iz najtirsjša jekla, ki ga izdelujeta Industrija motorjev v Rakovicini, Tovarna fine mehanike v Beogra-

du. Kranjska tovarna naskra se po-
naša s svojim slavnim kino projektor-
jem, s številci in merilnimi instru-
menti za električni tok, serijsko izde-
lanimi telefonskimi aparati, dinamo-
stroji in vžigalnimi tuljavami za avto-
mobile ter ročnimi vrtilnimi stroji.
Guštanjska jeklarina pa že izdeluje
industrijske nože visoke kakovosti za
rezanje kovin, jeklene spiralne vzme-
ti in krožne žage za rezanje kovin.

Težko je naštiati vse napomembnejše izdelke naše strojne industrije, ki vsak predstavlja novo veliko delovno zmago. Tovarna mlinskih strojev v Zagrebu je izdelala prototip modernega mlinskog stroja na valje, tovarna Jelšingrad v Banjaluki velik stroj za izdelovanje opeke, ki drobi, meša, stiska in reže opeko in je lahko izdelava v 8 urah 40.000 kosov.

ko izločala v 8 urah 40.000 kosov. Tovarna tekstilnih strojev je izdelala 6 m dolg stroj za navijanje preje, tovarna tekstilnih strojev v Čakovcu pa prvi stroj za pletenje finih nogavic po konstrukciji znanega izumitelja Franja Tota. Tudi tovarna »Poltisja« v Adi se je razvila v moderno podjetje, ki izdeluje radialne vrtilne in rezkalne stroje ter stružnice. Naše domače tovarne v Novem Sadu in Beogradu izdelujejo že velike naprave in najfiniješe medicinsko ter zobno tehnično orodje. Moderne računske stroje pa izdelujejo že dve tovarni v Zagrebu in Beogradu. Nešteti pa so še delovni uspehi drugih kolektivov, strojne in kovinske industrije, ki niso nič manj pomembni, čeprav se skrivajo za drobnimi predmeti in izdelki. Kajti borba za osvojitve novih predmetov v proizvodnji je zajela vse naše delovne ljudi, zlasti odkar skušajo države Informbiroja ovirati našo socialistično gradnjo.

**Otvoritev razstave — Slavnostna akademija v Operi — Minister FLRJ
T. Vujašinović o pomenu stoletnice naših železnic**

Danes opoldne so v Moderni galeriji odprli za proslavo stoletnice železnice v Jugoslaviji razstavo. Navzoči so bili minister za železnice v vladi FLRJ **Todor Vujasinović**, predsednik vlade LR Slovenije **Miha Marinko** s člani vlade, podpredsednik Prezidija Ljudske skupščine LR Slovenije **Fran Bevk** in sekretar **France Lubej**, predsednik Ljudske skupščine LR Slovenije doktor **Ferdo Kozak**, predstavnik Jugoslovanske armade generalmajor **Boško Djuricković**, predsednik Akademije znanosti in umetnosti dr. **Fran Kidrič**, organizacijski sekretar **CK KP Slovenije Lidija Sentjurc**, predsednik glavnega odbora Zveze sindikatov Slovenije **Rudolf Janko** ter drugi predstavniki množični organizaciji.

in težke kompozicije, prihajajo druga za drugo, ranžirajo se in pripravljujejo za nadaljnjo odpremo. Malokje more človek videti toliko močnih in prepričljivih slik obilja, bogastva in moči naše države, kakor more človek videti na naših železniških progah. Kaj pomeni številka, da smo v treh letih uspeli izvršiti 90% določenega plana v transportu? Ali ne pomeni, da smo v treh letih izvršili po obsegu 90% našega petletnega plana sploh? In ko to vemo, prevzemata človeka navdušenje in ponos, ker se zaveda, da je vse to uspeh naših lastnih rok, našega dela, naše države.

750%, daljših mostov 610%, postaj 450%,
kurilnic 53, kurilniških delavnic 800%!
Toda z izredno zavednosjo in požrt-
vovalnostjo naše vojske, ljudskih
množic smo vendar obnovo leta 1946
v glavnem končali.

Tov. minister je nato popisal velik pozornost, ki jo je posvetil petletni plan razvoju našega železniškega prometa. Prvi dve in pol leti so naši železničarji z prekorakirali z znanim prekorakenjem zastavljene naloge. Se več! Z letosnjim letom bodo izpolnile naše železnice že 90%, svoje planske naloge. S tem izrednim uspehom so se že dvignile po intenzivnosti blagovnega prometa v prve vrste evropskih dežel! V nobeni deželi ni znan doslej tako silen narastek blagovnega prometa v tako kratkem času. Tudi potnikov bodo prevzelo naše železnice letos štirikrat več kot pred vojno.

Zvečer je bila v proslavo stoletnice železnic v Operi slavnostna akademija, na kateri je prav tako govoril minister za železnice v vladi FLRJ Todor Vujasinovič.

V svojem slavnoslovem govoru je zvezni minister tov. Dodor Vujašinovič jedrnato opisal stoletno zgodovino naših železnic. Pokazal je, kakšne težnje so vodile avstroogrsko monarhijo pri gradnji naših prvih železnic: kot železne verige bi naj ovekovčile suženjstvo naših narodov ter gospodarsko in kulturno zaostalost naših dežela. Teh pomanjkljivosti podedovanega omrežja tudi stara Jugoslavi-

konca vojne do danes izročili prometu že 825 km novih prog. Dograjenih pa bo letos še 227 km. To pomeni, da se je hitrost graditve v primeri s predvojnimi danes pomnožila.

Odkod tolikšni uspehi in taki zavl-
danja vredni rezultati? Vse to je plod
novega življenja, novih teženj in vi-
sokih delovne zavesti naših delovnih
ljudi, ki so spoznali, da bo edino
zgraditev socializma odpravila za vse-
lej bledo in nadlogo preteklosti. Da
danes vidimo prve veličastne plodove
tega dela, katerih pravi nič na svetu
ne more zasenčiti.

Stoletniko naših železnih praznijo-
mo v času nezasišane in breznačelne
gonje proti našemu državnemu (in
partijskemu) vodstvu. Tudi našemu žele-
zniškemu prometu ni prizanesla. Z
odpovedovanjem pogodb o raznih doba-
vah, z obmejnimi incidenti, kršitva-
mi mednarodnih pogodb in obveznosti
so skušali tudi to ovirati izpolnitve ve-
likih in važnih nalog. Velike delovne
zmage, ki jih žanjejo dan za dnevom
delovni ljudje našega železniškega
prometa, so najboljši odgovor na vse
te psovke, obrekovanja in laži.

«Obveza naših železniških delovnih kolektivov,» so to mislijo je zaključil tov. minister svoj govor, ada bodo peleniti plan v prometu izpolnili v štirih letih, bodo najlepši izraz ljubezni za visoko priznanje, ki so nam ga dali naše vodstvo, naša Junaška Komunistična partija in naš ljubljenski tovariš Titot!»

18 ton in motorno gasilsko črpalko.

Enako pozornost vzbujata dva velika stroja za kopanje kanalov, ki predstavljata edinstveno konstrukcijo znanega letala majorja Bešina. Prvi tak rotacijski kopač z enim rotorjem je izdelal kolektiv tovarne »14. oktobra« v Kruševcu, drugi še večji rotacijski kopač z dvema rotorjema, ki naenkrat skoplje 4 m širok kanal in nadomesti 500 ljudi, pa je izdelala tovarna kmetijskih strojev »Zmaj« v Zemunu, ki hkrati razstavlja velik stroj za mešanje betona. Vmes med tema dvema strojema pa so razstavljeni najnovje izdelki naših tovarn kmetijskih strojev. Z malimi izjemami so vse to stroji, ki smo jih pravkar začeli serijsko izdelovati, stroji najmodernejše konstrukcije, ki nadomestijo sto in sto delovnih rok.

Najveći paviljon u ovom zavremu v celoti naša teška industrija. V tej velikanski dvorani so skoraj samo izdelki, ki jih prej nikoli nismo izdelovali. Tu kraljuje strol orjak – drugi generator za Mariborski otok za 18 tisoč kilovotov. Samo stator (stoječ del) tega generatora so razpostavili in se ta je razdelil na 3 dele – segmente, od katerih vsak tehta 30 ton, celotni generator skupaj z rotorjem (toda brez turbine) pa 130 ton. Razen generatorja za Mariborski otok nam tovarna Raden Končar kaže še rotor generatorja za hidrocentralo Mešici in stator generatorja za hidrocentralo Vlasenica – obe v Bosni, poleg njih pa specialne električne motorje (n. pr. popolnoma zaprte za rudnike) in serijsko izdelane transformatorje do 1000 kilovoltamperjev.

Delovni uspehi našega Litostroja nič ne zaostajajo za uspehi Končarcev. Tu vidimo spiralno turbino tipa Francis z 2200 konjskimi moči prav tako za hidrocentralo Mesiči in popolno turbinsko napravo za hidrocentralo Savica z regulatorjem; to sta dve na isto gred delujoči Peltonovi turbini s skupnim učinkom 2200 konjskih moči. Razen tega pa vidimo veli-

Razstavo je odprl s krajšim govorom minister za železnice **Todor Vujasino-
vič**, ki je dejal med drugim:

Uspesne rezultate dela sodobne industrije in tehnike si je nemogoče zamisliti brez železnice. In glede na to se graditev socializma v kakih državah prav tako ne more zamisliti brez dobro organiziranega železniškega transporta. In še nekaj. Čim boljše poznanje železniškega transporta moremo prinesiti koristi tudi onemu, ki ga uporablja, ter našim železnikom samim in jim pomagati, da bi mogli v skupnem naporu čim uspešneje izpolniti svoje planske naloge. Mnogi ljudje motre enostransko železniški transport. V glavnem vidijo njegovo potniško službo, ki pa je sele manjši del njegovega dela. In zato mora ta razsvetlavo pomagati in pripomoči k čim boljšemu spoznavanju.

Nobena panoga gospodarskega dela ne daje tako preglednega splošnega vpogleda v pravilno in uspešno funkcioniranje gospodarskega življenja kakor železniški transport. On je nekakšen seizmograf, ki vsak dan kaže vse napake ali kolebanja. Po njem vidimo najbolj očitno izpolnjevanje ali prekašanje našega petletnega

Podatki in odstotki, ki jih daje ta razstava, to precej dobro kažejo. Toda to se more še bolj jasno videti v živem delovanju našega življenjskega transporta. Zadostuje kreniti po naših proгах, pogledati delo naših železniških postaj, pa more človek lahko preценiti uspešne rezultate graditve socializma v naši državi. Na vse strani po naših proгах se giblje dolgo

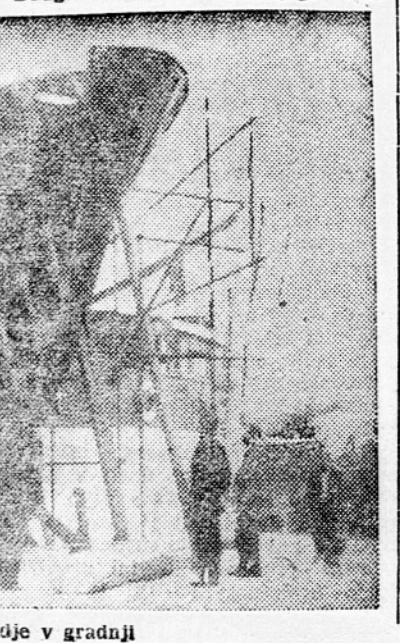
A black and white photograph showing a close-up of a large, dark, textured object, possibly a piece of machinery or a large animal, with a bright, reflective surface in the foreground.

Rotacijski kopač z dvema rotorjema, izdelek tovarne »Zmaja« v Zemunu

Od našega posebnega dopisnika

To, da je tretji zagrebski velesejem prirejen na znatno razširjenem prostoru, se ni napomembnejša značilnost letošnje pridelive. Vsakega obiskovalca preseneti predvsem nekaj drugega. Kamor ko li se ozreš, sirmiš in obuduješ. Na vsakem koraku ti povzedeš tega prejšnjega Jugoslavlja nismo nikoli izdelovali. »To je protitip, po katerem se je že začela serijska proizvodnja.« Ali pa: »Najnovši izdelek, čigar proizvodnjo smo osvojili naziv informirojskim opviram.« Od strojev velikano do naprednejših aparatov in izdelkov, od novo odkritih rud in novih proizvodov kemične industrije do drobnih predmetov vsakdanje potrebe te spremlja vedno ista misel: vse to je rezultat vitrajnih naporov in skrajne poizrtvalnosti naših delavcev, inženirjev in tehnikov v prvi polovici naše petdesetke.

Druga značilnost letošnjega vele-

Sprednji del ladje v gradnji

Nova ministra vlade LRS

Novi minister za gozdarstvo general-lajtnant Jaka Avšič se je rodil v Klečah pri Ljubljani 1896 leta. Kot funkcionar mladinske organizacije »Preporoda« je bil kot gimnazijec obsojen od

Minister Jaka Avšič

deželnega sodišča in izključen iz VII. razreda gimnazije v Ljubljani. Nato je bil do začetka prve svetovne vojne zaposlen pri kmečkem delu in v mehanični delavnici.

Ko je prišel v prvi svetovni vojni s tirskega bojišča v Galicijo, je bil tu zajet. V ruskem vojnem ujetništvu je stopil v jugoslovanski dobrovoljski korpus v Odesi in se boril na romunskem bojišču. Po dolgi poti čez Sibirijo in oceane je prišel na solunsko fronto. Po končani vojni, ko je nekaj časa študiral na zagrebški pravni fakulteti, se je l. 1920 posvetil stalni vojaški službi. V stari Jugoslaviji je dosegel čin polkovnika in služboval v raznih krajih Makedonije, Srbije, Bosne, Hrvatske in Vojvodine.

Leta 1941 se je vključil v osvobodilno borbo slovenskega naroda. Bil je namestnik komandanta NOV Slovenije in do jeseni 1944 leta vodil mnogo borb na raznih bojiščih Slovenije. Spomladi l. 1945 je vodil zgodovinski pohod Gradnikove in Gregorčičeve brigade v Brda, Slovensko Benetico in Režijo. Po svojem osebnem junaštvu in hrabrosti je bil z njegovim bojem. Po 1944. letu je bil komandant zalednih ustanov Jugoslovanske armade v činu generalmajorja.

Leta 1946 in 1947 je bil vodja jugoslovanske vojsne misije v Berlinu, 1948. in 1949. leta pa do svojega imenovanja za gozdarskega ministra v vladi LRS polnoobmočni minister — politični predstavnik vlade FLRJ v Avstriji.

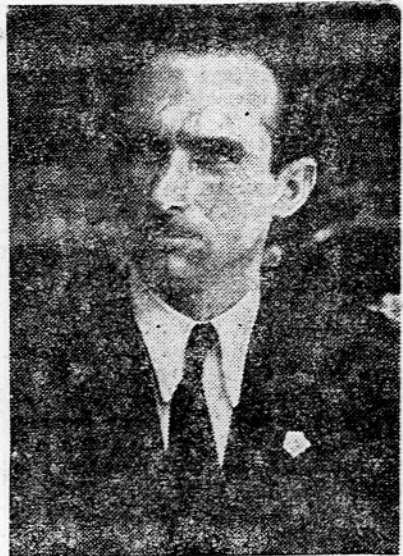
Za svoje zasluge je bil odlikovan z redi: Narodne osvoboditve I. stopnje, Bratstva in enotnosti I. stopnje, redom za hrabrost in z redom za zasluge za narod I. stopnje in Partizanske zvezde I. stopnje.

Novi minister za delo LR Slovenije Martin Greif je doma iz Zgornje Duplike pri Mariboru, kjer se je ro-

dil 6. novembra 1918 kot sin ubožne delavske družine. Učil se je kovinostrojarstva in je bil že kot vajenec brezobzorn izkoriščen ter je moral delati po 14 in še več ur na dan. Kmalu se je pridružil delavskemu strokovnemu in revolucionarnemu gibanju in l. 1936 je bil sprejet v Partijo. Aktivno je delal sprva po mladinski liniji, ko je organiziral vaje v SMRJ (Zveza kovinarskih delavcev Jugoslavije) ter razširjal mladinsko glasilo »Mlada pota«. Potem je postal tajnik SMRJ v Mariboru. Med svojim delovanjem je bil večkrat preganjan in zaprt.

Ob kapitulaciji Jugoslavije je bil vojak. Ujeli so ga Nemci, a je kmalu pobegnil v Maribor, kjer je postal član rajonskega komiteja ter je skupaj z Milošem Zidankom in Slavkom Sitarom organiziral osvobodilno gibanje. Postal je član okrožnega komiteja in po nalogu Zidanka in Sitarja se je posvetil vojaškemu delu. Organiziral je sotožne skupine in vojaški štab, kateremu je bil postavljen za komisarja.

Po nalogu Partije je tovarš Greif avgusta 1941 odšel v partizane na Pohorje, kjer se je boril v I. štajerskem bataljonu pod komandantom Stanetom Rozmanom. Konec leta 1941. je na Pri-

Minister Martin Greif

morskem pomagal formirati partizanski enoti, s katero se je priključil Brkinskemu bataljonu. Najprej je bil komandant bataljona, pozneje komandant Gradnikove brigade, od avgusta l. 1944. do l. maja 1945 pa komandant mesta Trsta.

Po osvoboditvi je opravljal funkcije komandanta NM v Ljubljani, pozneje pa v mariborskem okrožju. Od januarja 1946 je bil član glavnega odbora Zveze sindikatov Slovenije, aprila 1946 je postal sekretar centralne uprave Zveze kemičnih delavcev in namestnik, pozneje pa podpredsednik glavnega odbora Zveze sindikatov Slovenije. — Pred imenovanjem za ministra je bil organizacijski sekretar oblastnega komiteja KPS za mariborsko oblast.

Pred zborovanjem slovenske katoliške ljudske duhovščine

Naše zavedno delovno ljudstvo je v narodno-osvobodilni borbi v svoji množični organizaciji Osvobodilne fronte premagalo in uničilo okupatorje in njihove pomagače. Slovenski delavec, kmet in delovni intelektualci so s pomočjo ostalih jugoslovanskih narodov osvobodili našo domovino. Po osvoboditvi pa naše delovno ljudstvo z isto vneto in požrtvovalnostjo za vestno in nenehno gradi v svoji svobodni državi socializem, ki je edini porok za njegovo srečnejšo in boljše bodočnost. Slovenski narod se je trdno oklenil svoje Osvobodilne fronte. Vse se je vključilo vanjo: od malega pionirke preko mladine, moža, žene do sivolasnega starčka. Delovno ljudstvo vseh poklicev in strok različnih pogledov na svet se je zgrnilo v to množično organizacijo.

Naša slovenska katoliška duhovščina je dolgo časa in v veliki večini stala ob strani. Različni so bili vzroki te njene pasivnosti, nekateri duhovniki pa so bili celo sovražni temu množičnemu gibanju. Izguba nekdanjih političnih in tvarnih privilegijev in z njimi tudi časti in ugleda, ozka strankarska zagrizenost — vsaj pri nekaterih — jim je branila, da niso šli s slovenskim delovnim ljudstvom. Mnogi so stali ob strani zaradi enostranskega in napačnega gledanja na revolucionarno preobrazo in najtežjih dneh domovinske vojne, ki je bila samoobramba naroda kot celote. Veliki večini duhovnikov pa je zastal korak, da niso vstopili v to mogočno stavbo, to je med ljudstvo samo, iz bojazni, kaj bo dejala njihova vest. Vsi ti so iskali ono, kar loči, pozabili pa so na to, kar druži. Ali lahko zapremo oči in tajimo svojo lastno zgodovino? He, katombe človeških življenj, uničenih na najbolj rafiniran način, dolge vrste krematorijev, kri in tvarno razdejane. Ali lahko prezremo dolge vrste grobov, v katerih počivajo borci za našo svobodo? Ali lahko zamolčimo ves patriotizem, ki je v zadnji imperialistični vojni kot plamenica zagorel v srčih jugoslovanskih narodov? Ne, ne moremo!

Morda lahko gremo mimo vseh napov našega delavnega človeka po vojni? Poizkusi, če moreš prepričati viharne pesem naših delovnih brigad, izbrisati z naše zemlje vse obnovljene in novo zgrajene tovarne, pogoniti z naših združnih polj delovne brigade, izbrisati z ogromne table, ki so jo postavile naše udarne brigade, vse milijone prostovoljnih delovnih ur. Ali si moreš tako zamašiti ušesa, da ne bi slišal mogočnega in strunnega koraka naše ljudske vojske, ki skrbno varuje našo svobodo in pazi, da se v miru nemoteno gradi socialistična domovina? Kaj ne, da ni mogoče! Če to storiš, potem izničiš samega sebe, se izločiš iz tega ustvarjalnega dela, postaneš sovražnik ljudstva.

Vse to je spoznala zadnje čase velika večina naše slovenske katoliške duhovščine in se je odločila, da ne bo več stala ob strani, da ne bo iskala razlik, ampak delala s svojim ljudstvom na skupnem temelju patriotiz-

ma. Ljudska duhovščina je s tem napravila velik korak naprej. Potrčila je s tem dejstvo, da je naša slovenska zgodovina objektivno napisala marsikatero stran o naših nekdanjih narodno zaslužnih duhovnikih. Oddolžila se je s takim korakom vsaj delno svojemu ljudstvu za grehe svojih soratov, ki so jih storili med narodno-osvobodilno borbo. Saj popolnoma se nikdar ne bo mogla oddolžiti.

Tako mislijo tisti slovenski katoliški duhovniki, ki se bodo zbrali dne 20. in 21. septembra v Ljubljani, da se združijo v svojo lastno stanovsko organizacijo, ki bo kot ljudska organizacija slonela na temeljnih točkah frontnega programa, ki je danes last vsake slovenske delovnega ljudstva. Te temeljne točke naj bi bile tista podlaga, na kateri bo lahko z našim delavcem, kmetom in delovnim inteligentom sodeloval v javnem življenju tudi slovenski katoliški duhovnik.

Ljudski duhovniki bodo na svojem ustanovnem obnem zboru manifestirali za tako platformo sodelovanja. Iz ljubezni do svoje domovine, do svojega ljudstva in še bolj kot katoliški

Srbska duhovščina se zaveda svoje dolžnosti do ljudstva in države

V Beogradu je bila skupščina Zdrženja pravoslavskih duhovnikov Srbije. Skupščina so se udeležili zvezni minister Vlada Zečević, člani srbske vlade in predstavniki množičnih organizacij. Poročilo, ki ga je podal tajnik združenja, naglašja, da se srbska duhovščina zaveda svojih dolžnosti do naroda in države in da je zaradi tega tudi ustanovila svoje združenje, katero pa je sinod v svojih tajnih razpisih označil kot nekakšno in brezbožno. To ravnanje je dokaz, da se del visoke duhovščine ne more zvesti v vlogo in dolžnost ljudskega duhovnika, ki ni samo član in organ cerkve, temveč tudi učitelj ljudstva in prosvetni delavec. Tako je sinod tudi nasprotoval zahtevam makedonske duhovščine, ki hoče opravljati bogoslužje v svojem jeziku in zahteva, da bi v Makedoniji službovali predvsem makedonski duhovniki.

Tajnik je nadalje poudarjal, da se je velika večina pravoslavskih duhovnikov Srbije odzvala svoji dolžnosti ter pomaga ljudskemu oblastem. Ta duhovščina od sinoda nima nobene podpore in nprbenega priznanja in sinod, ki ni niti enkrat obsodil tiste

duhovniki bodo spoštovali zakonito ljudsko oblast, priznavali delovne uspehe in sami po svojih močeh podpirali delovne množice pri njihovem ustvarjalnem delu ter dvigali njihov delovni elan na polju socialistične ekonomike. S tem, da bodo skrbeli za gospodarski dvig svoje domovine, ki le na ta način lahko obdrži svojo neodvisnost in samostojnost, bodo hkrati podpirali idejo miru doma in v svetu. Vseposvobod bodo poudarjali stalnost in trdnost naše socialistične stvarnosti. Energično bodo zavračali vse napake in klevete, ki so se danes kot ogromna gora — toda brez svoje teže — zvalili na našo narodno telo in njegovo modro vodstvo. Borili se bodo proti vsaki zlorabi vere in verskih svetinj v reakcionarne politične namene.

Tako bo slovenska katoliška ljudska duhovščina z ustanovitvijo svoje stanovske organizacije eden izmed šteetil členov v dolgi verigi poklicev in strok, s katero bomo dokončno zveličali našega skupnega nasprotnika: gospodarsko zaostalost dežele, zadnje odtene izkoriščanja človeka po človeku.

duhovščine, ki se je uvrstila med narodne izdajalce, je tudi javno nasprotoval ustanovitvi duhovniškega združenja. V združenju je zdaj vključenih že nad 60%, pravoslavskih duhovnikov Srbije, dnevno pa prihajajo nove vpisne prijave. Skupščina je dala svojemu novemu odboru nalogo, da poglobi sodelovanje z ljudskimi oblastmi in množičnimi organizacijami, da pomaga obvarovati pridobitve osvobodilne borbe ter da dela za izvedbo nalog naše socialistične graditve. V pismu, poslano maršalu Titu, je rečeno:

Srbski pravoslavni duhovniki, zvesti tradicijam slavni prednikov, obsojajo kot pravi sinovi in državljani svoje države vsa obrekovanja naše države in njenega vodstva. Kot priče in sodelavci graditve naše države zavračajo vsa krivična očitanja ter obljublajo, da bodo to izkazali tudi s svojim delom v vzajemnosti z ljudsko oblastjo in množičnimi organizacijami.

Svoje pozdrave je skupščina poslala tudi patriarhu, predsedniku srbske vlade in glavnemu odboru Ljudske fronte Srbije.

Proces proti »Primorskemu dnevniku« Sodili bodo v sredo

Trst, 17. decembra. Sodna obravnava proti odgovornemu uredniku »Primorskega dnevnika« Stanislavu Renku je končana. Včeraj sta govorila predstavnika obrambe in obtožbe.

V imenu obrambe je včeraj spregovoril branilec odvetnik Berton, ki je najprej razpravljal o svobodi tiska, na kar je izjavil med drugim: Namen članka, ki ga je objavil »Primorski dnevnik« 30. avgusta, je bil, opozoriti oblasti na nekatere nepravilnosti na sindikalnem polju in na nepravilnosti, ki so se zgodile v policijskih uradih SIB nasproti nekaterim soferjem, ki so bili osumljeni tatvine. Inkriminirani članek zaradi tega ne more biti škodljiv in neupravičen za ameriške oboževalce sile. Sodna obravnava je dokazala, da so se v prostorih SIB pretepanja dejansko izvršila, izjavo glavne priče obtožbe Badovinca pa so ovrgli tudi vsi uradniki SIB.

Odvetnik Berton je končno zahteval, naj sodišče odgovornega urednika Renka oprosti vsake krivde.

Govor vojaškega tožila kapetana Dya je bil zelo kratek. Dye je izjavil, da so incidenti, ki so se dogodili na SIB, posttrasknega pomena. Po njegovem mnenju je članek, objavljen v »Primorskem dnevniku«, žaljiv za angloameriške sile v Trstu.

Po govoru vojaškega tožila je predsednik sodišča Bayliss izjavil, da bo razsodba v obravnavi proti »Primorskemu dnevniku« izrečena v sredo ob 9 dopoldne.

naj sodišče odgovornega urednika Renka oprosti vsake krivde. Govor vojaškega tožila kapetana Dya je bil zelo kratek. Dye je izjavil, da so incidenti, ki so se dogodili na SIB, posttrasknega pomena. Po njegovem mnenju je članek, objavljen v »Primorskem dnevniku«, žaljiv za angloameriške sile v Trstu.

Po govoru vojaškega tožila je predsednik sodišča Bayliss izjavil, da bo razsodba v obravnavi proti »Primorskemu dnevniku« izrečena v sredo ob 9 dopoldne.

Trgovinska pogajanja med ČSR in Belgijo

Praga, 17. sept. (Tanjug). Semkaj je prispela pod vodstvom konzula Matrea, belgijska trgovinska delegacija, ki bo sklenila nov trgovinski sporazum s Češkoslovaško.

Proslava 100 letnice železnice FLRJ

Danes 18. t. m. bo velika parada izpred stadiona »Odrada« na Tyrševi cesti. Zbirališče ob 7.30. — železničarji v uniformi. Odhod ob 9. s stadiona »Odrada«. Spreved bo šel po Tyrševi cesti do pošte, Cankarjevi cesti, mimo Moderne galerije, Knaflijevi ulici, skozi Gradišče, po Rinski, Prešernovi do Celovške ceste, kjer je razhod.

Filatelisti! Na razstavi v Moderni galeriji bo na razpolago poseben poštni žig festivala stoletnice železnice.

Vabimo na zaključno akademijo kulturnega festivala železniških kulturno-umetniških društev Jugoslavije, ki bo danes ob 20 uri v Unionu. Nastopili bodo: mešani zbori »Tineta Rožancas iz Ljubljane, Vlado Tašenskega iz Skopja, Vasa Miškina - Crnega iz Sarajeva, Branka Cvetkoviča iz Beograda in V. Jedjuta iz Zagreba. Nastopile bodo tudi folklorne skupine teh društev.

Vstopnice se dobe pri blagajni kina »Union« in eno uro pred začetkom akademije.

Napredni krogi v ZDA obsojajo politiko ZSSR do Jugoslavije

New York, 17. sept. (Tanjug). Vplivni ameriški napredni javni delavci, med njimi tudi Henry Wallace, predsednik progresivne stranke ZDA, obsojajo politiko pritiska groženj in gospodarskega zapostavljanja, ki jo izvaja ZSSR proti Jugoslaviji. Henry Wallace je imel pred kratkim govor, o katerem pravi tisk, da je izjava proti antijugoslovanski kampanji Sovjetske zveze. Pri tej priliki je Wallace med drugim rekel:

»Smo proti temu, da kakšna država grozi drugi s poudarjanjem svoje sile, svoje mornarice ali z množičnim premikanjem svojih čet. To velja prav tako za ZSSR kot za Vel. Britanijo in ZDA.«

Ta Wallaceov govor je dejansko naziranje tisocev naprednih Američanov, ki se ne morejo sprijazniti z dejstvom, da vodi ZSSR proti narodu neke države politiko groženj.

Vplivni vodja ameriške napredne stranke John Roger je v svojem govoru na ameriskem kontinentalnem kongresu za mir obsodil sovražno ravnanje ZSSR do Jugoslavije. Ko je razkrinjal imperialistične namere ZDA, je Roger poudaril, da se prav tako ne more strinjati s politiko ZSSR do Jugoslavije, rekoč, da ne vidi nobene razlike med poskusi ameriških imperialistov, da bi obkrožili in osamili vzhodnoevropske države od Zapada, in med gospodarsko blokado, ki jo izvaja ZSSR proti Jugoslaviji.

Varnostni svet še vedno razpravlja o sprejemu ljudsko - demokratičnih držav

New York, 16. sept. (Tass). Varnostni svet je nadaljeval s proučevanjem vprašanja sprejema 12 držav v OZN, ki so vložile prošnjo že pred leti. Znano je, da se dolgotrajna razpravljanja v juniju in juliju v Varnostnem svetu zaradi razlikovalne politike angloameriškega bloka nasproti Albaniji, Bolgariji, Madžarski, Romuniji in LR Mongoliji niso končala z nobenim sklepom.

Na seji dne 9. septembra je sovjetski predstavnik Carapkin ponovil sovjetski predlog, naj bi zaradi hitre rešitve tega važnega vprašanja takoj in istočasno sprejeli v članstvo OZN vseh 12 držav, med njimi tudi Nepal, ki je pred kratkim vložil prošnjo za sprejem. Ukrajinski predstavnik Manuilski je ostro grajal poskuse angloameriškega bloka, da bi se izognili vprašanju sprejema Albanije, Madžarske, Romunije, Bolgarije in LR Mongolije, ker mu ni po volji njihov demokratični režim. Poudaril je, da vlad ZDA in Britanija s tem teptata obveznosti, ki sta jih sprejeli ob podpisu mirovne pogodbe z Romunijo, Madžarsko in Bolgarijo, da bosta podpirali njihove prošnje za sprejem v OZN.

Na seji dne 13. septembra je argentinski predstavnik Casapkin skušal po nalogu angloameriškega bloka vložiti glasovanje o posameznih državah — pričenši s Portugalsko. Predsedujoči Cadogan, predstavnik Velike Britanije, je podprl ta predlog. Sovjetski predstavnik Carapkin se je očitno uprl tej nakani, ki jo je narekovala izključno težnja, da bi sovjetska delegacija glasovala proti sprejemu Portugalske, kar bi povzročilo nove spletke proti načelom soglasnosti velesil v Varnostnem svetu. Poudaril je, da bi morali glasovati po vrstnem redu predloženih prošenj za sprejem. Na koncu je ponovil predlog ZSSR, naj bi se hkrati glasovalo o sprejemu vseh 12 držav in tako končala razprava o tem vprašanju.

Po krajši razpravi so prešli na glasovanje o predlogu resolucije za sprejem Portugalske, ki je bil zavrnjen. Prav tako niso bile sprejete resolucije o sprejemu Transjordanije, Italije, Finske, Avstrije, Ceylona in Turcije v OZN. Ko so prešli na glasovanje o sovjetskem predlogu resolucije, je nastala razprava v zvezi s poskusi angloameriških predstavnikov, naj bi glasovali le o posameznih delih tega predloga. Razprava o tem vprašanju se bo nadaljevala na prihodnji seji.

Ameriški pritisk na funtsterling

New York, 16. sept. (Tanjug). Ameriški tisk piše, da izvaja delegacija ZDA na posvetovalno upravo direktorjev mednarodnega monetarnega fonda pritisk na predstavnike evropskih držav, da bi razvrednotile svoje valute ter sprejele ostro konkurenčno izvozno politiko. »Journal of Commerce« piše, da je minister za finance ZDA John Snyder na tajni seji uprave direktorjev mednarodnega fonda izjavil, da je razvrednotenje funta sterlinga nujen pogoj za reševanje finančne krize. Snyder je zahteval, da se mora razvrednotenje izvesti približno v 6 tednih, to je nekako do 1. novembra. Casopis nadalje poudarja mnenje uprave največjih newyorških bank, da bo po sestanku direktorjev mednarodnega monetarnega fonda nedvomno prišlo do razvrednotenja funta sterlinga. Bankirji poudarjajo, da se ameriški pritisk na funt sterling sploh ni zmanjšal in trdijo, da lahko ZDA dejansko uporabi pravico veta v finančnih operacijah.

ZDA in Kuomintang spreminjata Pescadorske otoke v vojaško oporišče. Kuomintang pripravila s pomočjo Združenih držav Amerike preureditev Pescadorskih otokov za zadnjo obrambno črto. Kuomintangove oblasti imajo na otokih pomorska oporišča, letališče in avtomobilske ceste, ki so jih zgradili in izpopolnili s pomočjo Američanov.

„Pri vas bi radi ostali...“

Mladinski brigadi Jugoslovancov iz Belgije in nizozemske o Sloveniji

Mladinski brigadi Jugoslovancov iz Belgije in nizozemske sta 8. septembra zapustili avtomobilsko cesto. Belgijska brigada je delala 14 dni, nizozemska pa mesec dni. Trideset je mladincev v obeh brigadah, pet iz Nizozemske in dvajset pet iz Belgije. Večinoma so delavci, nekaj študentov, najmlajša je 14letna Jose Pavlovič, najstarejša pa njena mati, ki je z vso družino prišla v svojo nepozabljeno domovino. Na avtomobilski cesti so spoznali delovni polet naše mladine, njeno čudovito moč in smelost, resničnost, jekleno silo borcev za socializem.

Mladinci iz Belgije in Nizozemske so prvi v domovini svojih staršev. Zato so si ogledali tudi vse lepote naše dežele od Jadrana do Triglavu. Potovali so po Srbiji, Hrvatski, ogledali Novo Gradiško, srce Jugoslavije — ponosni Beograd, svobodno Reko, prekrasno Opotijo, Zagreb, Maribor, svetovno znano Postojnsko jamo, Blejsko jezero, v petek pa so prišli v Ljubljano. Na svojem dolgem potovanju po Jugoslaviji pa niso videli le naravne lepote krajev, videli so tudi naše nove tovarne, ceste, mostove, mesta. Videli so in ne samo videli, spoznali in sodelovali so v vrstah milijonov borcev za socializem. Občutili so novo življenje. V Zagrebu so bili priče velikega ljudskega zborovanja in takrat je neki mladinec dejal: »Blagor vam, ki tako zborujete in sklepate, pri nas je to nemogoče.«

Na Bledu jih je presenetila vest, da so reakcionarni krogi v Belgiji in Nizozemski razbojnali po obeh državah, da so jih v Jugoslaviji zaprli in sestradali. Takrat so se mladinci zbrali na protestno zborovanje, menda prvi v življenju in poslali svojem protestno brožavko, ki pravi med drugim:

»Mi, jugoslovanski mladinci iz Belgije in Nizozemske protestiramo proti lažnim vestem, ki pravijo, da smo v zaporih, lačni in žejni. Lah, lahko samo s tem listom povemo, da so te govorice podle laži, toda prihodnji teden se vrnemo domov in takrat se boste vsi prepričali, da so bile to le spletke naših sovražnikov. Prosimo jugoslovansko ambasado v Brüsselu in Haagu, da sporoči vsebino pisma našim roditeljem ali svojem.«

Vsi so se podpisali, ker ne dopuščajo, da bi kdor koli delal na njihov račun spletke zoper Jugoslavijo.

V Ljubljani jim je priredil centralni komite Ljudske mladine Slovenije lep sprejem. Belgijska brigada je prešla zastavo jugoslovanske mladine, katero si je priborila na avtomobilski cesti in ki jo ponesi s seboj na Atlantik kot simbol resnice in svobode.

Komandant belgijske brigade se je

od nas poslovil z besedami: »V Belgiji so nam govorili, naj nikar ne gremo v Jugoslavijo, češ da nas bodo zaprli ali pa poslali v vojsko. Mi smo vedeli, da so to laži in smo prišli. Ali, da nas boste tako lepo sprejeli, nismo pričakovali. Zato bomo prihodnje leto še prišli in upamo da nas bo mnogo več. Videli smo vašo veličastno graditev socializma, spoznali smo čudoviti polet mladine; o vsem tem bomo govorili v Belgiji.«

Komandant nizozemske brigade pa je dejal: »V Nizozemski se lažejo, da smo v zaporu. Mi pa pravimo, da bi bili v takem zaporu tudi sto, tudi tisoč let. Naša domovina, ki je edino le Jugoslavija, se ne boji nobenega sovražnika. Močna je, čeprav je ves svet zoper njo. Podelila nam je zastavo, katero ljubimo in katero bomo vedno branili. Kamor koli bomo prišli, v Francijo, Belgijo in Nizozemsko, povsod bomo govorili resnico o naši ljubljani domovini, pa čeprav jo hoče svet zanikati.«

Mladinci bodo obiskali še svoje in se čez nekaj dni vrnili v Belgijo in Nizozemsko. Veliko so spoznali v tem

kratkem mesecu in veliko bodo imeli povedati v tujini. Veliko in svetlo resnico o Jugoslaviji!

Izseljenci iz Francije so obiskali zagrebški velesejem

Po potovanju po Bosni in Hercegovini, Dalmaciji in Makedoniji je skupina naših izseljencev iz Francije obiskala v petek dopoldne razstavne prostore zagrebške velesejma. V spremstvu predstavnika glavnega odbora Zveze sindikatov Hrvatske so si ogledali paviljon težke in lahke industrije, rudarstva, tekstilne industrije in paviljon ladjedelništva.

Gosti so se najdalje zadržali v paviljonu težke industrije. V razgovoru s strokovnjaki in delavci, ki montirajo stroje in urejajo paviljon, so se izseljenci seznanili z novimi modernimi stroji, ki so izdelani v naši državi.

Izseljenci iz Francije so si ogledali tudi kmetijske in druge stroje na odprtem delu velesejma, nato pa so obiskali razstavne prostore tujih razstavljalcev.

»TAKO TEKMUJEMO ZA II. KONGRES KP STO«

Čeprav imajo letos v istrskem okrožju že tretje tekmovalenje in je bilo trimesečno tekmovalenje pod geslom: »Za obnovno in graditev združnih domov« z velikimi delovnimi uspehi končano šele pred nekaj dnevi, so po vsem okrožju ob novici, da bo septembra kongres KP STO, sprejemali nove obveznosti v tekmovalenju. S preložitvijo kongresa pa tekmovalenje ni prenehalo. Dan za dnem prihajajo na okrožni odbor SIAU in na okrožni komitet KP poročila iz vseh vasi o tekmovalenju, o uspehih, o sprejemanju novih obveznosti. Okrožni komite KP STO za istrsko okrožje je pozval vse člane Partije in vse delovno ljudstvo, da nadaljuje v pripravi za II. kongres. V pozivu pravi med drugim: »Razvijamo med množični tekmovalni duh predvsem za usrečitev gospodarskega programa. Dvigajmo za vest delovnih ljudi, da danes gradijo zase in da jim je zato porok ljudska oblast pod vodstvom delavskega razreda s KP na čelu.«

Danes je vse istrsko okrožje v znamenju priprav, dela in tekmovalenja za II. kongres KP STO. Istrani hočejo pokazati svojo hvalažnost Partiji, ki jih je vodila v borbo za osvoboditev izpod fašističnega nasilja in ki jim danes daje vse možnosti velikega gospodarskega in kulturnega razvoja. Tekmovalne obveznosti, ki so jih spre-

jeli v počastitev kongresa, so povsod izpolnili, ponekod pa celo prekoračili. S preložitvijo kongresa pa so sprejeli nove obveznosti. V dnevnih predkongresnih tekmovalenja kaže istrsko ljudstvo, kako je njegova borbena volja ostala trdna. Tako tekmujejo za II. kongres KP STO: »so zapisali Smarčani, katerim je okupator požgal vso naša slavolok pred vzhodom v vas. In ko privede v vas, vidiš, da res vsa vas tekmuje in da ni domačina, ki se ne bi udeležil tekmovalenja. Okrog velikega združnega doma je vse živo. Na grafičinski deski v združnem domu vidiš pripisane k splošnim tekmovalnim obveznostim, ki so jih sprejeli v trimesečnem tekmovalenju, nove v počastitev II. kongresa. Velik grafičoni postaja premaheh, da bi lahko nanj zapisali imena vaščanov in njihove obveznosti. S prostovoljnim delom v predkongresnem tekmovalenju hočejo Smarčani še posebej poudariti, kako so hvaležni KP. Cesta te vodi naprej v Puče, odtod v Kostabono in povsod vidiš, kako se ljudje skrbno pripravljajo na kongres. Ne samo šole, združni domovi, poslopja, v katerih so ljudski odbori in odbori SIAU, vsaka hiša se pripravlja na kongres. Vasi tekmujejo, katera bo lepše okrašena za kongresne dni, žene tekmujejo v napitih, v okrašitvi izložb, v pripravlja-

nju čevljev in zelenja za slavoloke, ki jih srečavaš pred vzhodom v sleherno istrsko vas.

Kakšen je delovni polet, kažejo primeri iz nekaterih krajev. Graditelji združnega doma v Marušičih so v dveh dneh prišli od 80 % na 100 % svojih obveznosti. Podjetje »Edilite« v Bujah je celo presegel za 5 % svoje tekmovalne obveznosti. Združni dom v Krasici je v nekaj dnevih napredoval od 55 % na 85 % obveznosti. Brigadirji, ki delajo pri melioracijah V Sičolah, dosegajo v tekmovalenju svoje obveznosti pri 1.000 m² zemlje za 193 %. Delavci, ki pomagajo pri kanalizaciji v Kopru, prav tako presegajo svoje obveznosti. Opekarna »Nardone« v Izoli je v predkongresnem tekmovalenju dosegla tolikšne uspehe, kot jih podjetje doslej še ni imelo. Svoje zagotovilo, da bodo v predkongresnem tekmovalenju dvignili proizvodnjo za 20 %, so delavci opekarne dvignili na 50 % in s tem zvišali proizvodnjo za 200 % predvojne proizvodnje.

V Kortah so v počastitev II. kongresa tekmovali v pripravih za graditev združnega doma in so v nedeljo že položili temeljni kamen. V Pobjah so v počastitev kongresa ustanovili kmečko obdelovalno združenje. Vaščani Glema so doslej opravili že blizu 2000 delovnih ur. Za njimi ne

zaostajajo vaščani Škerljevec in Boršta. Zene v Piranu so na Tartinijevem trgu pripravile lepo izložbo s Titovo sliko in jo okrasile s cvetjem. V počastitev kongresa so organizirale loterijo v korist istrskih otrok in odprle materinsko posvetovalnico. Zene iz Ankarana hodijo vsak četrtek na prostovoljno delo. Samo v vasi Pobegi je bilo v četrtek 44 žena na prostovoljnem delu. Zene iz Centurja so pomagale pri gradnji združnega doma v Vanganelu. V Bertokih so v počastitev kongresa položili temeljni kamen za združni dom.</

Pismo iz Beograda

BEOGRAD RASTE

prahom? Zakaj in odkod ti prinaša veter drobce peska v oči? Ne, to ni zaradi umazanosti mesta. Pogled boji! Tu je med bioskopoma »Beograda« in »Kozare« gradbišče. Do nedavnega so tu mladinske brigade kopale temelje. Sedaj slišiš vzklike betonircev. Dvigajo palačo »Jugoslovanke« knjige, ene izmed najbolj modernih stavb v središču Beograda.

Za tem gradbiščem so še tri. Zato je tudi prepovedan prehod vozilom skozi Dečansko ulico. Nad enim izmed gradbišč prevladuje velikanski žerjav, ki je iztegnil orjaško jekleno roko nad četrto nadstropje kamnite palače. Tu grade še eno nadstropje na časasem sedežu CK KP Jugoslavije. Kakih sto metrov dalje moreš občudovati delovni polet mladinskih brigad ki grade novo poslopje »Borbe«. Tam preko ceste, kjer so hribi raznega gradiva zastavili ulico, bo novo poslopje Enotnih sindikatov Jugoslavije...

Povsod v središču mesta odmeva hrup graditve, — ropot gradbenih strojev se zlija z vzkliki sto in sto delavcev...

Ako bi hotel naštet vse, kar se gradi v središču mesta, bi moral na polniti stolpec v listu z imeni ulic in označbami namena posameznih stavb.

Devet milijard dinarjev investicij, 40.000 mladincev, 25.000 plačanih delavcev in tisoči članov Ljudske fronte za izgraditev Beograda v letu 1949.

Za izgraditev Beograda v tretjem letu petletke je investirana bajna vsota 9 milijard dinarjev. Velicostno letošnje graditve morejo samo približno ilustrirati naslednje številke: pri delu za izgraditev Beograda sodeluje letos 40.000 članov Ljudske mladine, 25.000 rednih delavcev in mnogo tisoč članov Ljudske fronte.

Samo v prvi polovici tega leta so izdali v Beogradu 878 gradbenih dovoljenj. Med temi je 362 dovoljenj za graditve stanovanjskih poslopij. Beograd bo dobil letos nad 8000 novih stanovanj, ki bodo ustrezala kulturnim in higijskim potrebam stanovalec. 1500 novih stanovanj je že dobilo svoje stanovalece...

Sele, kadar pridete v Beograd in ga prehodite po dolgem in povprek, boste mogli razumeti, kaj govorijo te številke, to suho naštevaje. Stanovanjsko kolonijo na Severnem bulvaru s

160 novimi stanovanji in profesorovo kolonijo v Cvijičevi ulici, ki bo imela 24 paviljonov s 604 stanovanji, grade na kraju, kjer je bila prej pustolovščina. Reportaža o graditvi Beograda more kvečjemu sporočiti, da so v ulicah: Moskovski, Ivana Milutinovića, Avalski, Kneza Miloša in mnogih drugih veliki stanovanjski bloki na končni stopnji zgraditve. In šele, kadar pridete v Beograd, morete občutiti veličastni polet sedanjosti, pred 240 metrov dolgo in sedemnadstropno stanovanjsko stavbo na Senjaku, v Novem Beogradu, v Zeleniku ali v razgovoru z graditelji Beograda, ki so visoko prekosili norme, ki postavljajo vsak dan v socialističnem tekmovanju nove svetovne rekorde v naglem zidanju.

Odlomek iz zgodovine Beograda

Pazljiv opazovalec more, ko hodi po Beogradu, mnogo zvedeti o zgodovinskem razvoju mesta. Sledovi davne preteklosti so po večini izginili. Beograd je bil zaradi svojega položaja pozorišče mnogih vojn in večina spomenikov njegove preteklosti je uničena. Se stoji beogradska trdnjava, zgrajena v 17. in 18. stoletju, v času, ko so Habsburgovci premagali Turke in zavladali nad Beogradom. Stokovnjak bo mogel v trdnjavi odkriti tudi sledove rimskih zidov in še mnoge podrobnosti, ki govorijo o razburjivi zgodovini tega mesta ob ustju dveh naših največjih rek.

Tujec, ki hodi danes po Beogradu, bo mogel spoznati, da se je Beograd med dvema prestalima vojnama gradil nenačrtno, da je bila zgraditev glavnega mesta Jugoslavije odvisna od malenkostnih interesov posameznikov, ki so špekulirali z zemljiščem, da je bil grajen na slepo in neracionalno, da je zavzel mnogo večjo površino, kakor je bilo potrebno, da pa so kljub temu njegove ulice ozke in nepravilne, da nima dovolj trgov, parkov in drugih objektov, ki niso prinašali samo dobička. V tem času so zgradili veliko število stanovanj, — tretjino skupnega števila, — ki ne ustrezajo osnovnim potrebam njihovih stanovalec in ki bi jih bilo treba porušiti. V sedanjih težkih stanovanjskih razmerah, — Beograd je utrpel med vojno težka porušenja, prebivalstvo pa se je povečalo za približno 100.000 v primeri z 1940. letom, — to za sedaj ni mogoče.

Navedli bomo dve podrobnosti, ki moreta živo osvetliti, kako so Beograd

gradili, kako so posamezni kapitalisti zaslužili velikanske vsote na račun delovnega ljudstva Beograda:

»Ko je bilo treba regulirati sedanjo Nemanjino ulico, je kralj Aleksander po svojem odvetniku Joci Todoroviću pokupil prej poceni skoro vsa stavbišča na tem ozemlju, jih po izvršeni regulaciji prodal za dvajsetkratno ceno in tako vtaknil v žep na desetine milijonov. Beogradska občina je napravila nove ceste na pustih poljanah od novega pokopališča do klavnice ter jih na račun prebivalstva asfaltirala, da bi podesetorila vrednost tega zemljišča, čigar lastnik je bil industrijec Vlada Ilić« (»Borba« od 30. 12. 1947).

Dve majhni podrobnosti iz nedavne zgodovine Beograda!...

Beograd postaja industrijsko središče

Zgodaj jutraj na beograski železniški postaji!

Prerinimo se skozi gnečo in stopimo v lokalni vlak, namenjen v Zelenik. Večina potnikov so delavci tovarne težkih orodnih strojev »Ivo Lola Ribar«. Zelo radi vam bodo povedali mnogo zanimivosti iz življenja enega izmed največjih kombinatov naše teže industrije, ki ga je pričela graditi Ljudska mladina v prvem letu Titovega plana.

V Zeleniku, — bil je še nedavno vas, — se vzpnemo na hrib in pogledimo bele tovarniške zgradbe in njihove srebrikaste steklene strehe v dolini, ki je bila pred štirimi leti še močvirje. Pojdimo skozi pisano delavsko mesto, mimo svetlih novih hiš. Tu, v Zeleniku, bomo občutili silno zadovoljstvo in ponos, ker smo državljani te države, ker delamo občudovanja zbujujoča dela, ker gradimo socializem...

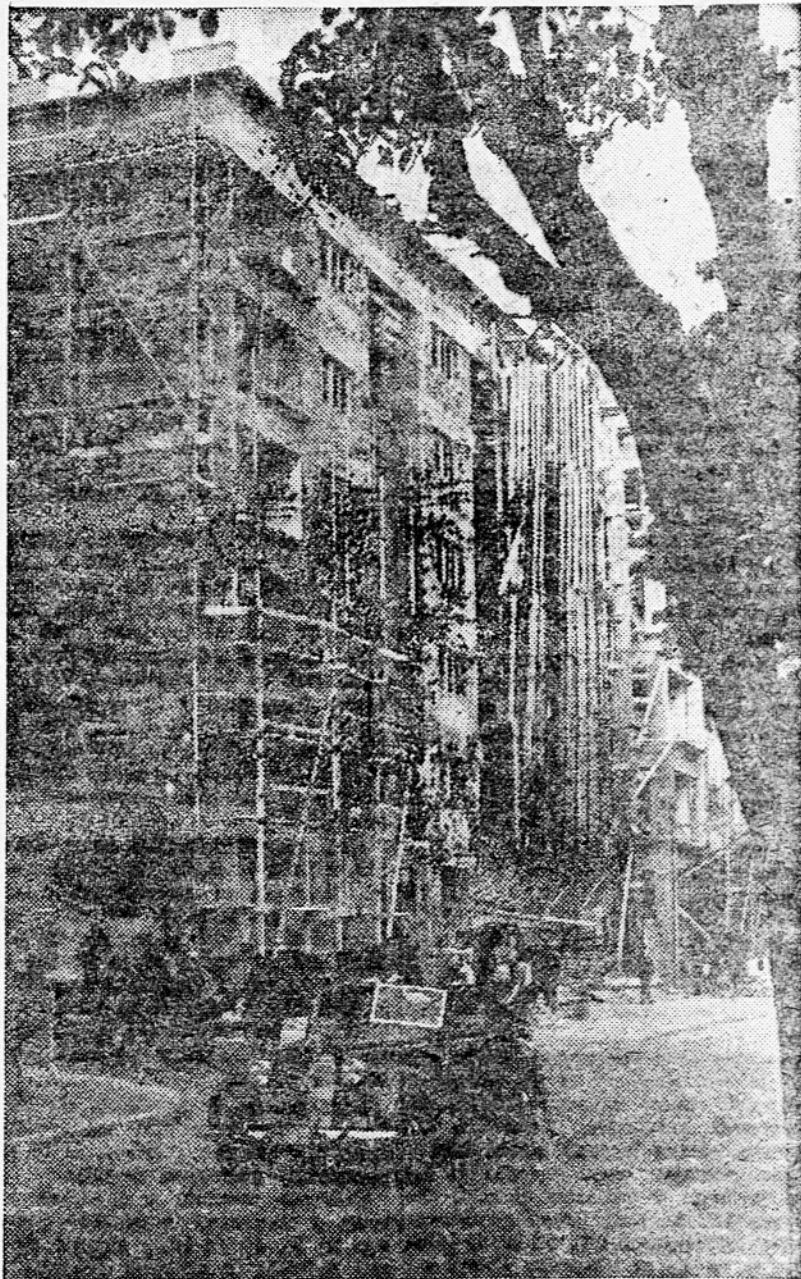
Mnogo časa bi nam bilo potrebnega, da bi vam povedali, kako se je gradila industrija motorjev v Rakovici in tovarniška kolonija na Kanarevem brdu, tovarna negavica »Partizanka«, »Betonjerka«, tovarna »Aleksander Rankovića« v Zemunu, tovarna papirja, tovarna zdravil, tovarna...

Beograd postaja industrijsko središče. Tisoči delovnih ljudi se bore v njem za izpolnitev plana, za čim skorajšjo zgraditev socializma.

Nove šole, kulturne ustanove, ulice, parki, fizikturni objekti

V Beogradu zahaja okoli 100.000 ljudi v fakultete, uče se v gimnazijah, raznih strokovnih šolah, osnovnih šolah in tečajih.

V bolniškem središču so zgradili kliniko za zdravljenje raka in poslopje veterinarske fakultete. Novi Beograd bo dobil gozdarsko in ekonomsko-

V aven novin poslopijih v Njeguševi ulici se bodo v kratkem naselili stanovanci

pravno fakulteto. Dvigajo se nove gimnazije, osnovne šole in dijaški internati. Gradijo klinike, bolnišnice, sanatorije. Dokončujejo poslopja znanih ustanov...

Beograd je dobil v četrtem rajonu novo mestno gledališče. Poletni gledališki oder na Topčideru, kjer je nedavno gostovala zagrebska opera, je eden izmed najlepših objektov, zgrajenih v Beogradu. Grade se domovi kulture, odpirajo knjižnice in bioskopi. V gozdovih Košutnjaka raste filmsko mesto.

Cim dalje večje množice ljudi obiskujejo fizikturne prireditve. Beograd je dobil najmodernejši in največji stadion na Balkanu. 60 tisoč gledalcev more v elipsastem amfiteatru, zgrajenem iz železobetona, udobno spremljati največje fizikturne manifestacije. V kratkem bo dobil Beograd še nekaj fizikturnih prostorov, fizikturni dom za tekmovanja pozimi in več manjših sportnih objektov.

Beograski trgi in ulice menjajo svoj videz, presnavljajo se promet, urejajo parki. Ob zvezdarni se nadaljujejo dela za bodoči »Park kulture in oddih«, kjer bodo mogli dobiti tisoči Beograščanov prijetno zabavo. Najmlajši so dobili svoje pionirsko mesto in pionirsko železnico...

Petletka teče!

Na levem bregu Save

Zamislite si gradbišče, na katerem so do 1. julija letos porabili 55.376 prostorninskih metrov železobetona, 16.570 kubikov malte, 3.250.000 kilogramov betonskega železa, 16.500.000 kilogramov cementa, 2.145.000 kilogramov apna, 20.000.000 kosov opeke! Težko si je predstavljati, kaj prav za prav pomenijo te številke! Zato pojdite na levi breg Save, na gradbišče Novega Beograda!

Ono velikansko zgradbo, ki je zras-

la iz peska, ste videli že s Kalemegradu. To je Predsedništvo vlade. Tu prej ni bilo peska. Nasule so ga krepke roke naše mladine. Zopet fantastična številka: na gradbišču Novega Beograda so nasuli 756.000 kubikov gramozu.

Pojdimo dalje! Od gradbišča do gradbišča. To je velikansko bojišče. Namesto s krvjo je napojeno z znojem mladincev in brigadnikov Ljudske fronte. Tu grade Novi Beograd!

Ob Tošinemu bunaru so zgradili naselje. Nad 2000 graditeljev stanuje v njem. V bližini grade delavsko naselje — celo mesto. Na površini 40 hektarjev, v 40 večnadstropnih bo stanovalo skoro 40.000 ljudi. V naselju bodo odprli prodajalnice, zgradili bodo upravno središče, fizikturni dom, Dom kulture, bioskop...

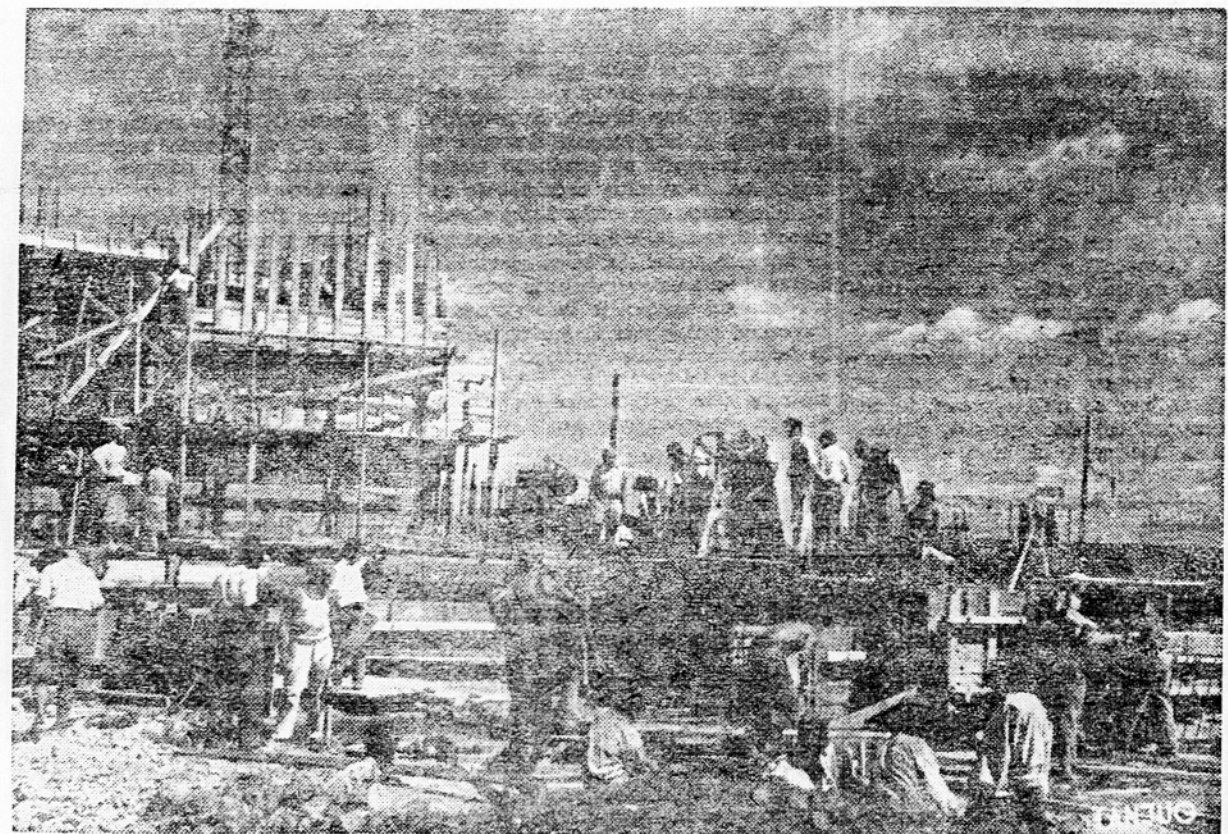
Nedaleč od tega naselja se dviga študentsko mesto. Še v tem šolskem letu bo moglo sprejeti okoli 4000 dijakov. Graditelji petnadstropnic v študentskem naselju so prejeli prehodno zastavico zveze vlade kot naš najboljši kolektiv za visoke gradnje...

Ali naj še naštevamo? Ali naj navedemo nove vrste števk?

Tovariši iz Slovenije! Tu ti nismo govorili o tem, kakšen bo Beograd. Skušali smo ti pokazati, kakšen je danes. Poslužili smo se subega jezika in števk. Nismo imeli niti časa niti prostora, da ti opišemo ljudi, ki ga grade. O njih ti bodo mogli govoriti mladinci-brigadniki udranih slovenskih brigad, ki so ga gradili...

Pridi v Beograd in prebudi ga po dolgem in povprek. Videl boš stvari in prizore, ki presegaš domišljijo. Videl boš, kako raste orjaška metropola naših narodov v veličastni dobi velikega ustvarjanja, ki jo bodo zgodovina in ljudje imenovali — Titova doba!

A. R.

Graditev palače Predsedstva vlade FLRJ v Novem Beogradu

Zelod državnega posestva

Zavrč v Halozah

Podlehniki, Dežno-Gorca, Dravinjski vrh in Zavrč so imena, ki jih Slovenija dobro pozna. Zlata kapljica iz teh halozskih predelov je ustvarila sloves teh tmen. Državni posestvi (Podlehniki in Zavrč) ter vinogradniški zadruzi (Dežno-Gorca in Dravinjski vrh) skrbijo za to, da raste ta sloves iz leta v leto.

Vprašanje delovne sile, ki je vstopovsko primanjkuje in v cigar praviloma reševanju je ključ za izvedbo naše petletke, me je privedlo v Zavrč, da se prepričam o tem, kako se je tega vprašanja lotilo tamkajšnje državno posestvo.

Halozse so vse leto lepe, še prav posebno pa jeseni pred trgatvijo. Toplo sonce me je sprejelo na cesti od Borla do Zavrča. Ko sem se sedel z upraviteljem posestva tov. Miho Emeršičem v pisarni in mi je razlagal njihovo borbo za norme ter večjo storilnost dela, se mi je v zvočja in juga skozi okna še vedno smehljala sončna pokrajina in govorila o lepoti naše slovenske zemlje.

Z ustanovitvijo brigad in desetini so pridile tudi norme.

»Norme smo začeli uvajati že v letu 1948, priporočuje upravitelj. »Težko so bili ti začeki. Uprali so se delavci, upirale pa sta se tudi zemlja, ki je zahtevala, da se oziroma nanjo, in vreme, ki to zemljo moči z dežjem, da je volina kot ljubica žena, ali pa jo zakrme z žgočim soncem, da je kakor kamen. Upostevanje vseh teh različnih pogojev ni bila lahka stvar. Začeli smo s tem, da smo organizirali brigade in skupine. Iz vsake skupine smo vzeli po 3 delavce in jih zaposlili pri istem delu n. pr. pri kopu vinograda, obrezovanju trte, škropljenju in podobno na različnem terenu. S tem smo prišli do prvih izkusitev. Spoznali smo, da moramo vpeljati za ista dela različne norme pač v skladu s teren-

skimi prilikami. Vzporedno s tem delom smo dvigali zavednost naših delavcev. Pri tem nam je pomagala sindikalna podružnica. Ustanovili smo jo že leta 1946. Vse leto 1947 je trajala vztrajna borba: najprej naša z delavci, nato pa njihova in naša za doseganje norm, ki smo jih sporazumno ugovorili kot pravilne.

Sele leto 1948. je prineslo vidne uspehe.

V 1948. letu smo se še kar naprej trudili za višjo storilnost dela. Brigadni način dela smo uveljavili v celoti, pri glavnih delih pa smo tudi že postali kos postavljenim normam. V tem letu smo dosegli prve uspehe pri tem letni normi. Te so bile vedno bolj realne. Storišnost smo dvignili za okrog 20%. Odstotek neupravičenih izostankov smo od 60% v letu 1947 znižali na 30%. Pri istem številu delavstva smo dvignili stanje živinoreje za okrog 150%. Poljedelske površine smo dokončno očistili pirnice in drugega plevela, ki se je v letih zanemarjenega gospodarstva pod neruško okupacijo zagrizel v zemljo. Na naših 83 ha vinogradov smo pridelali za 77% več vina.

»Tega leta smo se začeli s tekmovanjem med brigadami in skupinami. Tekmovalna komisija naše sindikalne podružnice je začela svoje delo in ob koncu leta smo že proglasili prve udnarke.

Normirano delo se uveljavlja v celoti. »Tudi v letu 1949 smo še naprej študirali naše norme in se trudili, da bi bile čim pravičnejše in da so se upoštevale v polni meri vremen, razmere, ki ustvarjajo pri nas tako različne delovne pogoje. Začetni odpor delavstva do norm se je spremenil v navdušenja za norme. Danes ga ni med

nam, ki bi hotel, če ni to nujno, delati za plačilo od ure. Že v letu 1948 so delavci uvideli koristi, ki jih imajo od normiranega dela. Njihove plače so se zvišale za 10%, nato za 20% in še več. Najboljši delavci presegajo danes postavljene norme za 45% in imajo v primeri z letom 1947 za 25% do 50% večji zaslužek. V mesecu juniju letos so padli neupravičeni izostanki od dela na 3%. Tekmovanje med brigadami, ki je lani veljalo predvsem še količini opravljenega dela, je letos zajelo tudi kakovost dela. Zaradi norm delo v svoji kakovosti ne sme trpeti. Na to pazimo prav posebno. Kvaliteta obdelave se posebej upošteva. Vsaka delovna operacija v okviru ene kmetijske panoge ima svoj normo in skupna tekmuje za preseganje norm v teh posameznih operacijah. V vinogradih imamo n. pr. kar 12 delovnih operacij. Po časovnem zaporedju so to: gnojenje s hlevskim gnojem, gnojenje z umetnimi gnojili, kop, kolčenje, vez, vez šparonov, plet, prva vez, druga vez, prvo škropljenje, drugo škropljenje in druga kop. Enako so delovne operacije ločene tudi v poljedelstvu, živinoreji in gradnjah. Kolikor bolj smo razčlenili neko delo v posamezne delovne operacije, toliko bolj smo se približali normam, ki so pravične in zadovolje delavce in upravo. Našim delavcem ni več vseeno, koliko bo ta ali ona njiva dala žita ali ovsu, kakšna je proizvodnja mleka, koliko zlate kapljice bodo dali naši vinogradi. Zanje je donos važen, ker pomeni oceno njihovega dela in njihovih naporov.

Stevilke govorijo.

»Vsi naši delavci so danes organizirani v 7 brigadach. Od teh je 6 vinogradniških, ena pa kmetijska. Brigade se delijo v dve do tri desetine z 10 do 15 delavci. Brez take organizacije bi naše delo bilo obsojeno na neuspeh, saj sega naše razbito posestvo, ki ga

bo treba za nadaljnje dvigovanje produktivnosti dela slej ko prej arondirati, prav do hrvaške meje. V primeri z l. 1948, smo letos dosegli sledeči dvig: v poljedelstvu 80 odstotno izboljšanje let, v živinoreji 100%, povečanje števila glav, v vinogradništvu pa računamo, da do bonos za 15% večji od lanskega. V povprečju smo letos pridelali 18 in pol stotov žita na ha. To je samo odlično semensko blago. Donosi naših vinogradov so dobri, na posameznih parcelah celo odlični. Na en ha vinograda bomo letos dosegli povprečno dobrih 26 hl pridelka. Ta številka ne pove mnogo, ker imamo 13 vrst trte in so vinogradi prilično iztrošeni. Imamo pa parcele, ki obrodijo čisto drugače. Na 50 arov bouvirja bomo letos pridelali 32 hl. To bi dalo 64 hl na ha.

Brez norm bi vse to ne bilo mogoče.

»Vse to smo dosegli samo z normami in brigadnim načinom dela, ne da bi prav za prav povečali število naših delavcev. V letu 1947 smo za obdelavo 1 ha vinograda porabili še 400 delovnih dni na leto, danes pa opravimo isto delo v 290 do 300 dneh. Storišnost dela pri škropljenju vinogradov smo dvignili z normami za 75% do 150%, medtem ko je še leta 1947 en delavec okropil na dan (19 ur) do 800 komadov trt, jih okropilo danes v istem času 1400 do 2000. Z večjo storišnostjo dela smo v naših vinogradih prihranili 25 delavcev na leto in s tem pridobili novo delovno silo za našo povečano živinorejo, za naše intenzivnejše kmetijstvo in za kapitalno izgradnjo. Normam se imamo zahvaliti, da v celoti izpolnjujemo predpisano obvezno oddajo. Oddajo mleka smo izpolnili v letošnjem prvem polletju z 80%, do koncem leta jo bomo prekoračili za 50%. Oddajo goveje živine smo doslej izpolnili in upamo, da jo bomo prekoračili za 10 do 20%. Isto je pri prašičih, pi-

tance hranimo strogo ločeno od mršavcev, tako da nam plan oddaje ne dela preglavice. Z letošnjo proizvodnjo vina bomo dosegli rekord vseh let od osvoboditve do danes.

Tako se vzgajajo udnariki in borci za večji donos v kmetijstvu, vinogradništvu in živinoreji

»Vse to naše prizadevanje ni ostalo brez vpliva na naše delavce. Storišnost prav vse se je dvignila, nekaj pa je takih, da zaslužijo vso pohvalo. Pogledajte našega Ivana a Novoseleca. Ta skrbi ob šibki pomoči enega starega pomočnika tako rekoč sam za 37 glav živine. Celu vso molžo opravi sam. Letos je bil na dopustu in kaj se je zgodilo? Mlečnost krav je v tem času padla za 9% in živina je zgubila po komadu povprečno 7 kg na svoji tež. Kljub temu pa smo porabili več kreme. Takšen je naš Novoselec. Po dobem mu je brigadir Martin Zebeč iz brigade »Goričanka«, udnariki iz leta 1948. Pri škropljenju vinograda presegajo normo za 45%. Udnariki naslov bo zaslužili tudi letos. Iz iste brigade so tovariši Franc Kočevar, Ivan Bratusa in Jožef Majcenovič; zaradi povprečnega 40% oziroma 30% preseganja norm bomo delavce letos predlagali za udnarke. Udarne pa so tudi cele brigade. Te ocenjujemo kot kolektive. Če vzamemo brigado Hrastovec, ki je kljub temu, da ima v svojih vrstah 2 agronoma, relativno najslabša, za osnovno 100, potem ji sledi kot boljše brigade Goričanka s 130%, Gorenjski vrh s 150%, Korenjak s 170% in Barbara kot najboljša s 180%.

Pomagamo, če le moremo

»Napačno bi bilo trditi, da je na našem posestvu preveč delovne sile. Res je, da pride na enega našega delavca samo dober ha obdelovalne površine, vendar je stvar precej drugačna, če vemo, da odpade od tega 34% na vinograde. In vsa dela v vi-

nogradih opravljamo z roko. Z delom res nismo v zaostanku, zato pomagamo drugim, če se le da. Pred štirimi tedni smo dali 17 člansko mladinsko brigado na gradnje v Strnišče. 6. septembra smo poslali 6 ljudi na državno posestvo v Marenberg za izkop krompirja. Ko konča mladinska brigada svoje delo v Strnišču, bo prav tako šla na pomoč Marbergu. Po možnosti bomo dali tudi na državno posestvo v Slovenskih Konjicah za tri dni 60 ljudi, da bodo pomagali pri obiranju sadja. Dajanje take pomoči je začetek, ki ga bomo razširili in tako ustvarili tesno sodelovanje za pravoceno izpolnjevanje nalog na vseh področjih naše socialistične graditve.

»Jasno je, da nismo dosegli vrhunca v našem prizadevanju za večjo storilnost dela. To storilnost dela moramo dvigati še naprej, pa ne samo z normami, temveč tudi s sodobnimi agrotehničnimi ukrepi in vedno večjim uporabljanjem strojev. Vse to se pride in s smotno kombinacijo teh treh pripomočkov — norm, agrotehnik in strojev — bomo prav gotovo tudi pri nas, v vinogradništvu in kmetijstvu, dosegli storilnost dela, ki ne bo zaostajala za storilnostjo v glavniki že ustvarjeni in še vedno na novo nastajajoči industriji naše Titove petletke.

»Pa pridite k nam na trgatve,« mi reče upravitelj v slovo. »Ne bo vam žal!«

Prisrčno sva se poslovila. Stala sva na križnem hodniku gradu in gledala v pozno popoldansko sonce, ki naju je toplo božalo s poznimi žarki. Ob zahajajočem soncu so Halozse šelepe kot v bleščavi opoldanski luči. Kakor da se težko postavlja od ljudi, ki se trudijo na tej zemlji, vesla počasi proti zahodu in prinaša v srca Halozanov tajne slutnje noči.

To sonce me je spremljalo vso pot na povratku.

Fr.

KULTURNI PREGLED „SLOVENSKEGA POROČEVALCA“

Pred proslavo tridesetletnice slovenske univerze

Letos mineva trideset let, odkar je stopila v življenje slovenska univerza. Trda je bila borba za njeno ustanovitve, saj jo je slovenski narod bil vse od revolucionarnega leta 1848, ko je zahteval po slovenskem vseučilišču postavil kot bistveni sestavni del svojega nacionalnega programa. Zavedal se je, da bo zgradba njegove nacionalne kulture dograjena šele tedaj, ko dobi svoj vrh v najvišji znanstveni in pedagoški ustanovi, v univerzi, ki je glasnica najvišjih narodovih duhovnih teženj in zmogljivosti. Seveda borba za slovensko univerzo v političnih razmerah stare Avstrije ni mogla biti uspešna, saj bi ustanovitev slovenske univerze pomenila priznanje istovrednosti maloštevilnega in zančevanega slovenskega ljudstva, ki mu je nemškoavstrijski buržoazni nacionalizem namenil le vlogo »gnoja«, za čim bohotnejši razcvet njegove raznarodovalne kulture.

Motil pa bi se, kdor bi mislil, da je bilo Slovincem vseučilišče dodeljeno v novem državnem položaju, ki je za nas nastal 1918 po razpadu Avstro-Ogrske. Zopet je bilo treba neizprosne, nepopustljive borbe in odločne zahteve slovenskega naroda, nadvse nesebičnega, poštvalnega dela Vseučiliške komisije in drugih činiteljev, ki so s svojo samoiniciativno dokazali našo sposobnost za uspešno opravljanje funkcij visokega šolstva (začetek tehničnih visokošolskih tedaj dne 19. maja 1919), da je bila končno vendar izsiljena ustanovitev univerze v Ljubljani.

Tako je bil 23. julija 1919 podpisani zakon o ustanovitvi univerze, 31. avgusta so nato bili imenovani prvi redni profesorji. Sešli so se 18. septembra 1919 in se konstituirali kot univerzitetni svet. V tej lastnosti so na seji dne 12. novembra 1919 izvolili stalne univerzitetne funkcije, namreč prvega rektorja slovenskega vseučilišča in prve dekanove posameznih fakultet. S tem je bila organizacija univerze dovršena, začelo se je njeno redno delo. Vpis v zimski semester 1919/20 je trajal od 13. novembra do 1. decembra za vse ustanovljene fakultete (filozofsko, medicinsko, tehniško in teološko) razen za juridično, ki je pričela s predavanji šele v letnem semestru 1920.

Kot organsko telo, predstavljajoče skupnost učnega kadra in slušateljev,

je torej slovenska univerza začela prvič v novembru 1919. Zato si je tudi izbrala isti mesec letošnjega leta za proslavo svoje tridesetletnice.

Ko se pripravljala slovenska univerza na ta svoj jubilej, se zaveda temeljno spremenjenih razmer, v katerih poteka njeno življenje po osvojitvi. Naša ljudska oblast, naša ljudska demokracija ji je odmerila tisto važno mesto v našem znanstvenem in kulturnem življenju, ki ji sodi v naši družbi. Tu je poklicana razvijati napredno znanost, ki pojde v prid delovnim ljudem, dvigajoč jim njihovo gnotno in duhovno kulturo, ter vzgajati svoji domovini zvesto predano visoko kvalificirane kadre, ki bodo za vestno gradili in dogradili socializem. Zaveda se velike pазljivosti, ki je v vsak dan deležna in ki jo ji izkazujejo v vsakem pogledu predstavniki naše ljudske oblasti, tako da ji je za vselej odvzeta skrb za nemoteno opravljanje njenih nalog. Univerza od osvoboditve naprej nenehno raste. Starim fakultetam sta se pridružili dve novi, gospodarska in agronomsko-gozdarska. Svoje materialne osnove, namreč potrebne zgradbe, laboratorij-sko in institutsko opremo univerza šele sedaj oblikuje, osebni sestav njene učnega kadra se spopolnjuje, da more zadostiti povečanim zahtevam pouka. Slušateljem pa tudi nudi ljudska oblast gnotne pogoje, da lahko svoje sposobnosti razvijejo skupnosti in sebi v korist, tako da ni čudno, da se je njihovo število nasproti predvojnemu podvojilo.

Zato ni nikakršno naključje temveč je prav simbolična okolnost, da bo te dni, in sicer 24. sept., torej se pred uradno proslavo tridesetletnice naše univerze, odprta in izročena svojemu namenu nova stavba rudarsko-metalurškega oddelka tehniške fakultete. Ta stavba in druge, ki bodo skoraj začele služiti svojim nalogam, so najbolj viden in otipljiv dokaz, da gradimo socializem tudi na znanstvenem in pedagoškem področju, in to ne morda z besedami, temveč tako, da ustvarjamo materialne pogoje za njegov razvoj in razmah. Tako bo proslava tridesetletnice slovenske univerze hkrati obračun dela in potrditev pravilnosti ter uspešnosti naše poti v socializem, vsem nenačelnim inform-birojskim klevetam in gnusnim podtikanjem naključja.

France Bevk: »Otroška letca«

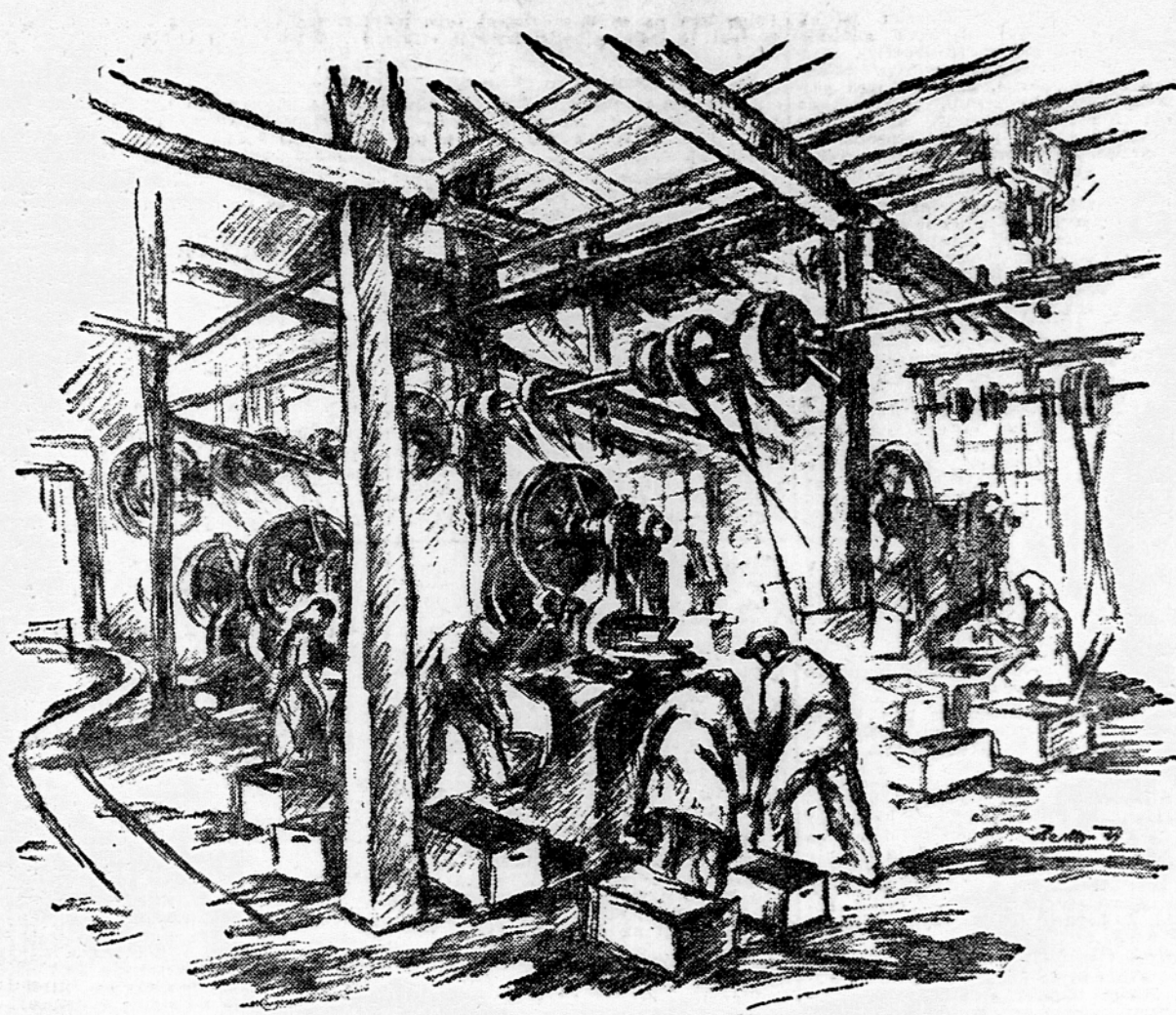
V Pionirski knjižnici založbe Mladinska knjiga v Ljubljani so pravkar v 5000 izvodih izšlo avtobiografske črtice Franceta Bevka z naslovom »Otroška letca«. Zbirka obsega 12 črtic, ki jih je prijetno ilustriral Marij Pregel; njegova je tudi oprema knjige in avtorjev portret.

Na 93 straneh pripoveduje pisatelj našim najmlajšim spomine iz svojega detinstva, ki ga je prežival na Tolminkem pred petdesetimi leti. Avtor se v uvodu obrača na pionirje in jim objavlja, da jim bo povedal, kako so nekoč živeli otroci. »Prav taki smo bili kot vi, a vendar nam je bilo precej drugače kot je vam, ki za vas skrbi domovina, pravi pisatelj. Avtor, ki je po svojih delih dobro znan našim najmlajšim, nikdar ne izgubi izpred oči, da pripoveduje najmlajšim. Odtod njegova segavost, jasnost in toplota. Iz vsake zgodbe veje vedrina, ki je prepletala pisateljevo mladost kljub raznim drobnim in velikim nevesečnostim vsakdanjega življenja. Za vsako pisanje velja, da mora biti pristno, nepotvorjeno, iskreno in prepričljivo, če hoče uspeti. Za Bevkove avtobiografske črtice je v celoti mogoče reči, da imajo vse te lastnosti, zato pa so tudi žive, neruširana slika mladih dni.

Ze v prvi črtici »Mlečni zob« nas pisatelj seznani s svojimi domačimi, ki jih potem srečujemo skozi vse ostale, veselo in žalostne zgodbe. Kateri pionir ne bo vzljubil deda, ki je šel svojemu vnuku natresat poslednje hrške, deda, ki je bil osem let vojak in je znal toliko pripovedovati? Ni čudja, da je bilo pisatelju komaj dvajset let, ko je že spisal in ilustriral svojo prvo knjigo, kakor pripoveduje v posebni črtici. Za dedom se seznanimo z babico, z materjo, bratci in sestricami in živalmi, ki so otroka zaplovali. Tako si sledijo druga za drugo črtice, od katerih bi zlasti omenili »Dediščino«, »Ranjeno srce«, »Sinica« in »Merica«. Od vseh se bosta morda najbolj vtisnili v spomin črtici »Sinica« in »Merica«. Sinica je učila pisatelja ljubezni do svobode, v »Merici« pa beremo o minarju Jaki, ki mu, zapuščenemu od vseh, otrok stori do broto. Zadnja zgodba pripoveduje o našem učitelju in razodeva izredno ljubezen in spoštovanje do tistega človeka, ki je pisatelju prvi odkril šolsko učenost. Tako vsa knjižica izve v priznanje vzgojiteljem mladih rodov, ki vodijo otroke čez šolski most na obale življenja in naporov.

Prepričan sem, da bodo te Bevkove črtice našle obilo zlasti najmlajših čitateljev.

F. N.

Lojze Per kot v oddelku tovarne »Titana« v Kamniku (Krodo)

stopnjevala, ko bodo urejene vse stare zaloge.

Delovni kolektiv Narodne in univerzitetne knjižnice šteje 50 uslužbencev, od tega 21 strokovnega oseba bibliotekarske stroke. Dobro se zaveda svojih nalog; od maja do danes je opravil 2600 ur prostovoljnega dela, od tega v knjižnici 1560 ur.

Tako je Narodna in univerzitetna knjižnica s svojim velikim bogastvom zlasti pa z znanstveno knjigo vedno pripravljena pomagati znanstvenim kadrom in vsem, ki jim je potrebna znanstvena literatura, ter se s tem postavlja v vrste borcev za uresničenje našega petletnega plana.

Pred I. kongresom bibliotekarjev Jugoslavije

Ko je letos poletj sklicalo zvezno ministristvo za znanost in kulturo iz vsake ljudske republike po 2-3 bibliotekarje na posvetovanje o najbolj perečih vprašanjih v bibliotekarstvu, so se po končanem sejah zbrali zastopniki naših bibliotekarskih društev, da bi razpravljali o skupni organizaciji bibliotekarjev, ki bi obsegala vse Jugoslavijo. Doslej smo imeli bibliotekarska društva po posameznih republikah, povezava pa je bila precej šibka. Zato so vsi zastopniki republikah društev z veseljem sprejeli predlog, da se osnuje zveza teh društev; tako bi se strokovna vprašanja reševala skupno in kar se da za celo F.R.J. Inicijativni odbor je izdelal pravila Zveze ter sklenil, da bo ustanovni kongres v Sloveniji.

Kongresa, ki bo od 23. do 25. septembra v Ljubljani, se bo udeležilo okoli 100 bibliotekarjev iz vseh ljudskih republik. Gre za bibliotekarje znanstvenih, strokovnih in ljudskih knjižnic. Kongres ne bo imel samo značaja ustanovnega, temveč tudi delovnega zborovanja, saj bodo na njem izbrani referati o problemih tako znanstvenih kakor tudi ljudskih knjižnic.

Naše mlado bibliotekarstvo, ki ga čaka kajo še velike naloge, zre danes v bodočnost s čisto drugimi perspektivami kakor v nekdanjih starih razmerah. Naša javnost, zlasti pa ljudska oblast, ne gleda več v knjižnicah neke brezplodne ustanove, temveč je priznala njih pomen in potrebo za izpolniteljnost starih in ustanavljanjem novih znanstvenih, strokovnih in ljudskih knjižnic. Jasno je, da se ni bilo mogoče vse te mreže organizirati, kakor bi bilo treba, da bi najbolj ustrezala nalogam, ki jih novi čas terja od nje. Ker nam manjka bibliotekarskih kadrov, bo treba sodelovanja vseh, da bomo dosegli moderno in našim razmeram ustrezno raven knjižničarstva. Tu bo za bibliotekarska društva prostrano in hvaležno področje. Zveza pa bo dajala pobude in usmerjala delo, pomagala, kjer bi delo zaostalo, ter tako podprla odločujoče činitelje pri izgradnji našega knjižničarstva.

Drobna kulturna kronika

Teden tiska v jugoslovanski coni STO. V jugoslovanski coni Svobodnega tržaškega ozemlja se je 15. septembra začel »Teden tiska«, ki ima namen približati prebivalstvu velike naloge literature in tiska. Množične organizacije, posebno mladinske, so prevzele razpeševanje tiska po vaseh. Skupine mladincev odhajajo v okoliske vase in poljanujejo ljudstvu vsebino časopisov in knjig. Odbor za organizacijo »Teda tiska« je organiziral poltisoč razstav, ki bodo šle v mesta jugoslovanske cone STO. V Izoli so odprli 5 novih prodajalnih knjiž in časopisov.

Umrl je stari beograjski igralec Jovan Antonijević-Djeda. Dne 12. septembra je umrl v 67. letu starosti eden najstarejših članov Narodnega gledališča v Beogradu Jovan Antonijević-Djeda. Jovan Antonijević je znan beograjskemu občinstvu še iz starih del s petjem, v katerih je imel glavne vloge. Pozneje je igral večina karakternih vloge iz našega nacionalnega repertoarja in bil eden tistih igralcev, ki čutiljo in znajo izraziti lepoto našega jezika. Z nekaj uspehom je znal na odru ustvariti like srbskih kmetov.

Danski film »Sirota Stina«

V naših kinematografih smo gledali že vrsto filmov, ki so bili izdelani po romanih ali dramskih delih znanih pisateljev (tako n. pr. »Velika pričakovanja«, »Hamlet«, »Oliver Twist« itd.). Ob vsaki taki priliki smo primerjali film z literarnim delom. Dokaj redko je ta primerjava v prid filmu, dokaj redko uspe scenariistu, režiserju in igralcem ponazoriti avtorjevo misel tako dobro, da bi bilo filmsko delo enakovredno romanu. Mnogo več je takih filmov, ki so od literarne predloge ohranili zgolj skelet, vse drugo pa prikrojili po svoje. Primerjaš tudi ob filmu »Sirota Stina«, ki ga je izdelala danska filmska družba Nordisk Films-Kompagni po prvem delu romana danskega pisatelja Martina Andersena Ne-

xója. Sprva se ti zdi, da sta roman in film različna, da je film nemara boljši od romana, toda dalj ko premišljaš, dalj ko se ti ustavljajo misli ob posameznih prizorih na platnu, dalj ko jih primerjaš s tistimi v knjigi, bolj opaziš, da je film docela verna ponazoritev romana, tako se ujemata. Ta ugotovitve je obenem tudi že priznanje scenariju in režiji zakoncev Bjarne Henning Jensen.

Nexöjev roman »Sirota Stina«, ki ga imamo tudi v slovenskem prevodu, spada med tista dela, v katerih so opisani komu najbolj tragični prizori docela realistično, s skopimi besedami, brez patosa in posebnega hrupa. V tem delu tudi ne zaslediš satire in ironije. Zgodba, kakor ljudje, so preprosti, njihovi govori in vedenju so tuje in neznane velike besede in kretnje, njihovo življenje je skoraj monotono, brez pustolovščin in izrednih doživljanj, skratka — vse je skromno, navadno, blede in vsakdanje. Toda za to blede vsakdanjostjo se skriva smeh in jok, veselje in žalost, veličina in beda človeških bitij, ganljivih, pretresljivih in poetičnih hkrati v njih pogumnem prizadevanju, v njih trdem boju za obstanek.

Režiserja filma »Sirota Stina« se nista le poglobila v Nexöjevo delo, se živela v njegov stil, doumela vse njegove posebnosti, marveč sta tudi spoznala največjo odliko tega dela: njegovo človečnost, toploto, preprostost, prizanesljivost in ljubezen do vseh tistih preživetih ljudi, ki jih opisuje. Se več. Vse njuno delo v tem filmu kaže, da poznata okolje in ljudi prav tako dobro kakor Nexö sam, da so jima ti ljudje prav tako blizu in pri srcu kakor njemu. Kar sta sama občutila tako globoko, sta lahko prelila v svoje delo, l' zato jima je uspelo, da sta vzdušje in posebnosti romana z varno roko prenesla na filmsko platno. S pozornostjo in prizadevnostjo sta iz posameznih prizorov izoblikovala film, ki po svoji iskrenosti, človeški toploti in prepričljivosti prav nič ne zaostaja za romanom.

Ceprav se zaradi posebnih zakonov filmskega izražanja nista vselej držala docela strogo literarne predloge, nista potvrdila s svojimi dramaturškimi posegli ničesar, niti se ni pri tem izgubilo nič bistvenega iz zgodbe. Prizore, ki

zahtevajo v romanu več strani dolge opise in psihološke razlage, sta spretno skrčila in ponazorila na platnu z nekaj slikami (Stinino rojstvo, smrt starega Soerena, Stinino življenje z babico, dražba in selitev v drug kraj, Stinin odnos do Karla itd.), prizorom pa, ki bi jim v knjigi vsak bralec ne posvetil posebne pozornosti in bi morda spregledal njihovo prisrčnost in vedrost, sta s spretno režijo pomagala do polne veljave. To velja predvsem za prizore z otroki, zlasti pa za tistega, v katerem tekata Stinina brata in sestra konju med nogami in pri tem pojeta. Igra otrok je tako naravna, da bi jo najbolj označili, če bi rekli, da ti otroci živijo ne pa igrajo. (Ob tej priliki naj omenimo, da si želimo videti tudi drugi film istih režiserjev »Ti čudoviti otroci«, ki se kakor prvi odlikuje po izredno dobri igri otrok). Prav tako živo in jasno kakor liki otrok so oblikovani v filmu tudi drugi značaji. Z Larsom Petrom, dobričino, ki vse, kar ga doleti, sprejme za dobro in mu zlepa kakšna stvar ne more do živega, babico Mareno, starim Soerenom, bohotno kmečko gospodinjico Kareno v »morih letih« in z neodlično, ustrahovano, medlo prikaznjo njene sina, mladega starca Karla, so igralci ustvarili prepričevalne izredne podobe. Lik »oštrja« se bo zdaj morda komu preveč karikiran, toda če ga primerjamo z Nexöjevim opisom v romanu: »Saj, velikani je podoban in palčku, oboje hkrati je. Sprejda in zadaj ima grbo, obraz pa ima tako velik, kakor kakšna krava ... ta drži nad vsem svojo roko,« vidimo, da se ta opis povsem sklada z njegovo filmsko podobo. Ob Stinini materi Soerini bi se ustavili toliko, da bi povedali, da njena mrtnost do Stine ne more biti docela razumljiva gledalcu, ki ni bral romana. Soerini se je izjalovil njen up, da bi postala gospodinja spodobne kmetije. Kakor vsak človek, ki ima v življenju več smole kakor sreče, je tudi ona iskala vir svojega neuspeha. Poiskala si ga je v najbližji okolici, v svojem nezakonskem otroku Stini, ki ji nikakor ni mogla odpustiti, da se je proti njeni volji priključevala na svet in jo spravila v zadrego. Ta preprosta, od garanja in bede utrjena ženska, ni vedela, da bi morala iskati krivca za svojo stisko pri ljudeh, v družbi, o kateri pravi Nexö, da »ume stehatiti sonce do zadnjega funta, ne more pa stehatiti koščka kruha za lačna usta.« Zato Soerini, pa naj bodo njena dejanja taka ali drugačna, ni kaj očitati in odpustiti, zato je ne moremo soditi kot zločinko, saj je vsemu kriva beda, in ta je zločin. In Stina sama? Avtor jo je naslikal z največjo toploto. To toploto odseva tudi podoba Stine v filmu. Igralka jo je podala tako, da ji zlahka verjameš. Njena Stina, to drobna, slabotna, krhko dekletce ima v sebi čudovito moč — premaga te in razoroži s svojim smehljajem, s svojim krotkim vedenjem, s svojo poštvalnostjo in pogumom, s svojimi sanjami o velikih skledi sladkorja in o nečem velikem in nezasišljenem, kar jo čaka v življenju. In kje je tisto veliko, nezasišeno? V njej sami. To je njeno srce, njena večna pripravljenost pomagati, ona sama je tisto čudovito nezasišeno bitje, o katerem pravi Nexö: »Bila je samo ena tistih neštetihi neznanh brezimnih bitij — bitje človeško, čigar znamenje so njegove zmerne raskave roke.«

Zapiski

25 let bo minilo 12. oktobra od smrti Anatola Francea. Nacionalni komite Gibanja francoskih intelektualcev je sklenil, da to obletnico svečano proslavi. V Toursu bo predavanje »Anatole France in mir, proslava pa bo tudi v mestu blizu Toursa, kjer je France umrl (1924).

Chopinovi 100 letnici v čast (17. oktobra) bo prirejana mednarodna tekma reproduktivnih umetnikov iz 20 dežel Evrope in Amerike v Varšavi.

Narodna in univerzitetna knjižnica po osvoboditvi

OB TEDNU NAPREDNE KNJIGE 18.-23. SEPTEMBRA

V sedmih starih letih se je Narodna in univerzitetna knjižnica, naša največja ustanova te vrste, močno razvila, tako da bi v njej komaj spomali predvojno silico, kakor so jo nekoč imenovali. V zvezi s splošnim neslutnim razvojem na vseh področjih javnega življenja, ki ga je prinesla osvoboditev in nova stvarnost, so nastale tudi za Narodno in univerzitetno knjižnico nove naloge. Zato je bilo treba poleg obnove in pravem pomenu besede — saj nam je tudi tu okupator zapustil ruševine — poskrbeti za reorganizacijo in razširitev vsakega obrata.

Najprej se je dozidala velika čitalnica, ki je leta 1944. docela pogorela in z njo 50.000 knjig. Odprta je bila že 8. februarja 1947 v lepši obliki in opremljena z novimi knjigami in katalogi. Konec istega leta je tudi časopisna čitalnica začela delovati v novem velikem prostoru. Reorganiziral se je katalogni oddelk in uvedel so-

nejšim študijskim knjižnicam v Sloveniji. Seveda prihaja tudi v Narodno in univerzitetno knjižnico vsaka knjiga, ki izide v ostalih ljudskih republikah, kot obvezni primerek v dveh izvodih.

Poleg domačih knjig iz FLRJ pa skrbi Narodna in univerzitetna knjižnica tudi za tuje znanstvene knjige in revije z vseh področij znanosti. Dasi so z nabavljanjem iz tujine težave, se je knjižni fond vendarle pomnožil z marsikatero novejšo znanstveno publikacijo. Vsekakor gre nabavna politika danes za tem, da se zamašijo vrzeli, ki so posledica predvojnega pomanjkljivega ali enostranskega nabavljanja. Pomanjkljivo je bilo, ker je bilo prej vedno premalo kreditov, enostransko, ker so se nekatere panoge, da omenim le napredno filozofijo, tehniko in medicino, premalo upoštevale. Zato imajo danes pri nabavi knjige naštetih panog prednost. Tudi zamenjave s tujimi knjižnicami in

91.107 bralcev; če dodamo še obiskovalce razstav in ekskurzije, dobimo 98.903 ali okroglo 100.000 obiskovalcev.

Kot centralna biblioteka izdeluje Narodna in univ. knjižnica bibliografijo in jo tudi objavlja. Tako izhaja mesečna bibliografija (prej v dnevnikih, zdaj v Slovenskem knjižnem trgu) in letna bibliografija kot samostojna publikacija v knjižni obliki. Doslej je izšla 1. knjižica: »Slovenska bibliografija 1945-1947«, ki obsega dobo od osvoboditve do konca leta 1947. Druga knjižica za 1948 je v tisku. Posebna naloga, ki jo tudi ima Nar. in univ. knjižnica, je skrb za enotno katalogizacijo v znanstvenih in strokovnih knjižnicah. V ta namen je izdala »Pravila za katalogizacijo v znanstvenih knjižnicah I: Abecedni imenski kataloge« (Ljubljana 1947). Čeprav so ta »Pravila« prvi tak poskus pri nas, so se brž uveljavila in jih je kritika lepo sprejela; prim. Bibliotekar I (Beograd 1949), 185. V izdelavi so pravila za stvarni in sistematični katalog po decimalni klasifikaciji, za katalogizacijo geografskih kart, muzikalij itd.

Narodna in univerzitetna knjižnica skrbi tudi za vzgojo bibliotekarskih kadrov. Doslej sta bila dva tečaja za knjižničarje znanstvenih in strokovnih knjižnic, prvi petmesečni v letu 1947, drugi štirimesečni letos. Mnogi slušatelji so tudi prakticirali v knjižnici. Tudi v času, ko ni bilo tečajev, so prihajali nemšečenci drugih knjižnic semkaj na prakso, a bibliotekarji Nar. in univ. knjižnice so pomagali pri tečajih za ljudske knjižničarje bodisi v Ljubljani, bodisi na progi Samac-Sarajevo in na Cesti bratstva in enotnosti.

Narodna in univerzitetna knjižnica prireja tudi razstave. Prva je bila razstava slovenskega tiska, odprta na Prešernov dan 1948. leta. Obsegala je po bibliografskih načelih razvrščen tisk od osvoboditve do konca 1947. Druga, odprta 11. decembra 1948, je bila Cankarjeva. Prikazala je zlasti Cankarjeve rokopise in njegove knjige. Tretja ob stoletnici Prešernove smrti (1949) je bila doslej najpopolnejši prikaz Prešernovih rokopisov; videl si lahko tudi vse, kar je izšlo v tisku izpod pesnikovega peresa za njegovega življenja. Vse tri razstave so imele lep obisk ter so pritegnile pozornost tako strokovnjakov kakor širših množic.

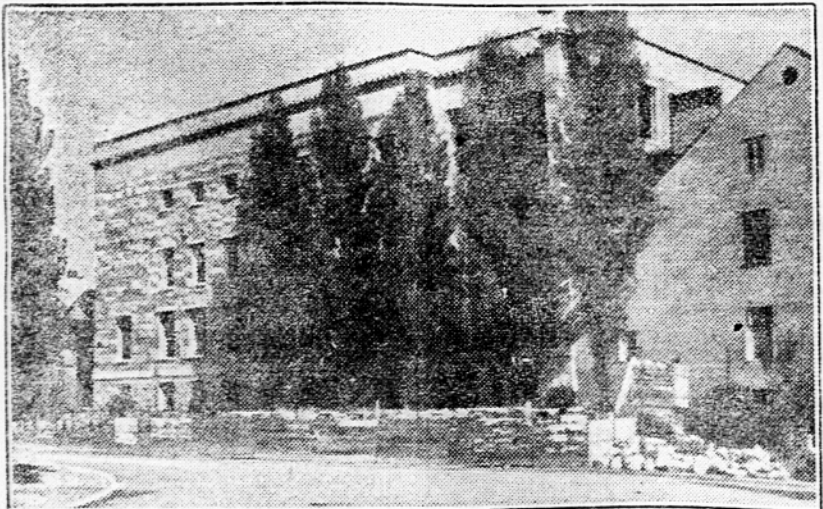
Omeniti je treba še pomoč, ki jo nudi Narodna in univerzitetna knjižnica prirediteljem drugih razstav bodisi s knjigami, z narodno osvobodilnim tiskom ali rokopisi. Prav tako je večkrat sodelovala pri izdelavi reportažnih ali dokumentarnih filmov bodisi z gradivom, bodisi s strokovnimi nasveti.

Narodna in univerzitetna knjižnica pomaga drugim knjižnicam tudi s knjigami. Zlasti študijskim knjižnicam LRS odstopa iz svojih odvečnih zaloz knjige in revije, ki jih te knjižnice še pogrešajo. Ta pomoč se bo

znanstvenimi ustanovami v zadnjih treh letih kažno lepe uspehe.

Posebno pozornost posveča Narodna in univ. knjižnica zbiranju gradiva za kulturno in literarno preteklost Slovincem. Knjige, časopisi in časniki, zgoreli leta 1944., so po večini že nadomeščeni. Sistematično se zbirajo knjižne redkosti in unikatni, ki jih se ni v knjižnici. Če izvirnik ni dosegljiv, se je treba potruditi vsaj za fotografski posnetek. Isto velja tudi za rokopise. Tako so v zadnjih dveh, treh letih, da navedemo samo najvažnejše, prišle v knjižnico tele stvari: Prešerniana (tiskarsko-cenzurni rokopis Poeziji, pisma in dr.), rokopisni dijaški list Vaje iz l. 1855., literarne zapuščine Ivana Cankarja, E. H. Coste, A. Askerca, J. Sketa, J. Trdinca, Fr. Maslija-Podlimgarskega, Ivana Prijateljca, Toma Zupana, Slavka Osterca, Dragotina Ketteja, Franca Gerbiča, Fr. Govekarja, nekaj pisem Simona Gregorčiča itd.

Nedvomno se je moral ves notranji razvoj pokazati tudi na zunan — namreč v obisku knjižnice. Medtem ko se pred vojno obiskovali v mesecu šteli na stotine, se zdaj štejejo na tisoče. V koledarskem letu 1948. je bilo

dobnejši način katalogiziranja. Stvarni katalog, ki je bil pogorel, se je obnovil, a uvedel se je sistematični katalog po decimalni klasifikaciji. Delo rokopisnega oddelka se je razširilo. Poleg starih pa je nastala cela vrsta novih oddelkov. Najprej je bil oddelk za narodno osvobodilni tisk, ki je skoraj dokončno urejen. Zbral je lepo število knjig, brošur in letakov iz narodno osvobodilne borbe, med njimi tudi take, ki so že danes prave redkosti. Nov je tudi bibliografski oddelk, ki izdeluje ne le knjižno bibliografijo, temveč tudi podrobno bibliografijo člankov iz vsega slovenskega periodičnega tiska. Grafični in kartografski oddelki pa je kakor glasbeni najmlajši. Oba sta v stadiju urejevanja. Posebej deluje tudi francoski oddelk. Velika pridobitev je lastna književnica, ki je opremljena z najpotrebnejšimi stroji; opravlja vsa književska dela, a restavrira tudi rokopise in stare knjige.

Važna naloga, ki jo ima Narodna in univerzitetna knjižnica od osvoboditve sem, je tudi, da zbira obvezne primerke iz Slovenije ter jih redno pošilja centralnim knjižnicam posameznih ljudskih republik in najvaž-

